

Társadalmi,
irodalmi, művészeti,
sport, gazdasági
és egyéb
Vegyes rovatokkal

SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

MEGJELENIK
minden kedden.

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:
Negyedévre... 2 ft 50
Fél évre ..... 5 —
Előfizetések és levelek
a «Szemle» szerkesztő-
ségi és kiadóhivatalába
BUDAPEST
Váci-körút 17. sz. a.
küldendők.

Első évfolyam. 13-ik sz.

SZERKESZTŐK:
Gróf ZICHY IMRE és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1884. márcz. 25.

Az olvasó közönséghez.

Mai számunk az első évnegyed utolsó száma. Midőn a második évnegyed kezdetén új előfizetést nyitunk a «Szemlére», abban a reményben tesszük ezt, hogy a magyar uri osztály még tömegesebben fog gyülekezni zászlónk alá, s virágzásra segíti egyetlen közlönyét.

Az eddig elért eredményre is meglelégedéssel tekinthetünk, panaszra nincs semmi okunk.

Egyházi férfaink: a fő- s alpapság, az arisztokrácia és a gentry, a hadsereg, az állami és municzipiális hivatalnok-testület, a földbirtokosság, a különböző sport-nemek kedvelői, s általában a művelt uri osztály és mindazok, kik ehez számítják magukat, oly anyagi pártolásban részesítettek, melyre mindenkor büszkék leszünk, s minővel ily rövid idő alatt egyetlen magyar vállalatnak sem nyílt alkalma dicsekedhetni.

Szellemi támogatás ellen sem lehet panaszunk, ha azt tekintjük, hogy minden számunkban közölhetünk közéletünk előkelő férfaitól nagybecsű czikkeket, melyeket az illetők pusztán ügyszeretéből, lapunk, az «ő lapjuk» beltartalmának emelése czéljából küldöttek be hozzánk. — Be kell azonban vallanunk, hogy e tekintetben többet reméltünk, s azt a tapasztalatot tettük, hogy a magyar uri osztály szellemileg nem támogatta oly mértékben saját közlönyét, mint az a kitűzött nagy és szép czél érdekében kívánatos lett volna.

Előfizetőink sora magában foglalja ugyszólván mindazokat, kik hazánkban társadalmi téren hang-adó szerepet visznek, s a közvéleménynek irányt adnak. — Méltán kérdehetjük, miért nem részesítették lapjukat abban a szerencsében, hogy eszméik terjesztésére fölhasználják s ezáltal teljes mértékben méltóvá tegyék arra a czimre, hogy e lap a művelt uri osztály igazi közlönye?

Legyen szabad remélnünk, hogy a küszöbön álló évnegyedben, e tekintetben is nagyobb eredményeket fogunk elérhetni.

A «Szemle» szerkesztősége.

Egy kis figyelmeztetés.

Már egészen nemzeti szokássá vált márczius 15-dikét — mely nap minden bizonnyal, s különösen a reá következő idők emlékeinél fogva, egy örökre nevezetes fordulópontját képezi Magyarország történelmének — úgy tüntetni fel és ünnepelni meg: mint a magyar szabadság s alkotmányos élet megszületésének évforduló napját; úgy emlegetik azt sokan, s azon jelentőséget adják annak: mint voltak az augusztusi napok 1792-ben a francziákra nézve.

Mi ezen mindenesetre téves felfogás ellen — mely egészen hibásan itéli meg nemzeti alkotmányos életünk történelmét, hamis világitásba helyezi ama napnak jelentőségét is, és így szerencsétlen hasonlatba állítja oda márczius 15-dikét a nagy francia forradalom emlékeihez — a történelmi igazság nevében, ezennel óvást emelünk. — Mert nem hallgathatjuk el, hogy Magyarország szabadságtörténetének a multja — akár tévedésből, akár annak nem ismeréséből — meghamisítva s elferdítve tüntetessék fel, a mai és a jövő generáció előtt.

A magyar alkotmány és szabadság a legrégebb keletű Európában.

Nem is 1222-ben keletkezett az, hanem jóval korábban; és így megelőzte az angol «Magna chartá»-t, mely 1215-ben látott napvilágot. Mert a II-ik András király által kiadott «arany bulla» csak megújított szerkezetet, s mintegy szabatosabb írásba foglalt kifejezést és biztosítékot adott annak. A magyar alkotmány alapvonalai már a honfoglalás idejében letétettek a vérszerződés pontozataiban, midőn őseink, a hét törzs-nemzetség, Árpád családjában fejedelmi s uralkodó-házat választván, alapját vetették meg — az állami kormányzat jövőjében — a monarchikus elvnek. De ugyanakkor kijelentették egy-szersmind, a szerződés 3-ik pontjában, hogy: mindenkor közösen hozott törvényeknek fognak engedelmeskedni; sőt bölcsességük odáig kiterjedt:

miszerint az említett — vérrel megpecsételt — szerződésnek 5-ik pontjában kijelentették, hogy ki a nemzeti közös tanácskozásban megjelenni vonakodnék: hasítottassék ketté! Az alkotmányos jogelv megtartásának ily szigorú szentesítést kívánván adni.

Az alkotmányos jogélet nálunk tehát — az ősök felfogása szerint — nemcsak forrása lőn a szabadság szent gyakorlatának, de első megtartandó parancsa is lett a polgári kötelességek teljesítésének. Ime ezen alapvonalon épült fel a honfoglalás után — európai értelemben — Szt. István birodalma, a magyar alkotmány; mely közel 900 évig állott fenn, minden komolyabb megrázkódtatás nélkül. Értve az alkotmányt és nem az államot.

A magyar alkotmány és nemzet, a rabszolgaságot nem ismerte soha! a nemzet szabad elhatározásának hódolt meg mindenkoron. Mert nálunk, magyarokul a monarchiai elv a közkormányzatban, azon gyakorlati alkalmazást és tulsulyt soha nem nyerte el, mint a francziák-

nál az a «l'état c'est moi» elvében — XIV-ik Lajos ama büszke mondatában — valósággal kifejezésre is jutott.

Nálunk a királyság és nemzet egyenjogu felek valának. Általában a magyar alkotmány rabszolgákat nem ismert soha! hiszen a 48. előtti idők értelmében fölemlgetett úr és jobbagyság közötti viszonyt is törvények szabályozták, önkény nem uralkodott itt; senki nem volt senkinek rabszolgája; sőt még a cselédség is szabad költözködési joggal birt. — A magyar alkotmány humanitásban meghaladta a nyugati népek műveltségét.

Nagy tévedés tehát szerintünk s meghamisítása a multnak, és megsértése nemzeti önérzetünknek: úgy állítani oda márczius 15-dikét s ünnepelni azt, mint a magyar nemzeti szabadság hajnalát, mint a mely naptól számíthatja a nemzet rablánczának széttörését.

A magyar alkotmány 1848. márcz. 15-én igaz egy nagy módosításon ment keresztül. A birtokjog felszabadulása, az osztályokat elválasztó falak leomlása, a politikai jogok fejlesztését — illetve a politikai jogosultak számának megnövekedését — vonták magok után. Az alkotmány szélesebb alapokra lőn fektetve, és a korszellemében, a parlamentáris felelős kormányzati elvben nyert gyakorlati kifejezést. — De ne feledjük — és ezt hangsúlyozni bátorodunk, — hogy maga az alkotmányos jogélet — az egyéni befolyás és jogrészeltes szemponjtából — fontosságában nem csak nem nyert kiszélesbülést s újabb garanciákat, de vesztett közvetlenségéből s bizonyos értelemben korlátozást szenvedett az, midőn egyedül a képviselői szabad választási jogban nyert összpontosítást és befolyást a parlamentre, elesvén a nemzet előbb gyakorolt utasítási jogától. Hogy a mai alkotmányos formák keretében, a parlamentáris alkotmányos jogélet minden biztosítékai mellett mennyire volt képes nálunk újabb időben magának a nemzeti közakarát érvényesülést szerezni, szemben az emelkedő monarchiai hatalommal? felelhetnek reá a tapasztalatok, s adatokat szolgálhatnak hozzá a legközelebb lefolyt 10 év története. — Okuljon belőle a nemzet.

Márczius 15-dikének egyedüli vívmánya volt — fontos a maga jelentőségében — a szabad sajtó! Igaz, a szabad sajtó egy nagy hatalom oly nemzet kezében, mely vele élni tud, s azt fölhasználni érti.

Am de a szabad sajtóval s annak hatalmával visszaélni is lehet, és a mely nép önsorsa felett ítéletet hozni nem képes, s értelemmel megválasztani nem tudja a követendő irányt, gyakran mérget szivhat annak termékeiből.

Orczy Gyula.

Politikai hírek.

A horvát tartománygyűlés üléseinek újból való megkezdése ismét szóba jött az elmúlt héten. Gróf Héderváry Khuen horvát bán e végből Budapesten is járt, s itt a miniszterelnökkel hosszasan értekezett. Ez alkalommal a tartománygyűlés összehívásának határnapja nem állapított meg véglegesen, de valószínű, hogy a tartománygyűlés május eleje körül ismét össze fog ülni. A határnap kitűzését hátráltató akadályok elhárítása után a bán ismét Budapestre jön s végleges határozatot ez alkalommal hoznak.

A Duna-kérdést, a londoni szerződést aláírt hatalmak a jövő hónapban ismét szőnyegre akarják hozni. — Ez ügy végleges elintézése, tudvalevőleg, azon mult, hogy Románia ellenszegült az európai hatalmak ama ha-

tározatainak, melyek Ausztria-Magyarországnak a Vaskapun tül Duna-rész fölött is partrendőri hatalmat biztosítottak, a vegyes bizottság felállítása által. Ez ügyben most Ghika János londoni román követ hazautazott Bukarestbe. Mivel a vegyes bizottság felállításának ideje elérkezett, s Bratiano eddigelé épen azt ellenezte, úgy vélik, hogy a kabinet a kellő pillanatban vissza fog lépni, s helyét egy ideiglenes miniszterium foglalja el, a mely aztán segédkezet nyújt a londoni szerződés végrehajtásához.

Graham tábornok győzelmei az angol kormány helyzetét nem szilárdították meg. A helyzet gyökeres megváltozása küszöbön áll. Hogy mennyire meg van ingatva a Gladstone-kabinet, világosan mutatja a Labouché-féle rosszalási indítvány sorsa, mely csak 17 szavazattal bukott meg a 15-iki ülésen. Ha a kabinetet leszavazták volna, Gladstone — valószínűleg felosztatja a parlamentet, mint ezt 1874-ben, hasonló helyzetben már egyszer meg is tette. Ezuttal az a legnagyobb baj, hogy az ország nem érti Gladstone politikáját, melyet hol egy-, hol másféleképp lehet magyarázni, s mely maga, határozottan nyilatkozni uem mer. Ezenkívül magában a kabinetben is éles nézet-eltérés uralkodik az Egyiptomban követendő politikára nézve; Gladstone nem ért egyet Hartingtonnal, ki a protekturátust és Szudánban való erélyes akciót követeli. De egyéb kérdések is vannak, melyek jelentékeny oppozíciót támasztanak a kormány ellenében; — ilyen első sorban Chamberlain hajózási javaslata; továbbá a most beterjesztett választási reformbill és a londoni községi bill, melyeknek keresztülvitele jelentékeny akadályokba ütközik. — A «Times» szerint Gladstone inkább visszalép, semhogy bármiben is engedjen, s így a kabinetnek legalább részleges újjáalakítása elkerülhetetlen. A kormány azonban végét vethetné ennek az abnormis állapotnak, ha őszinte, világos, határozott nyilatkozatot tenne, mert még a felosztatás esetében is számolnia kellene a parnellista-párttal, mely napról-napra erősödik.

A szudáni harcztérről sem a legjobb hírek érkeztek a hét vége felé. Közvetlenül a győzelmek után az hallatszott, hogy Ozman Digma serege végképen meg van semmisítve, a legújabb hírek szerint azonban a fölkelő hadvezér újlag jelentékeny haderővel rendelkezik s előnyomulása naponkint várható. Másrészről Khartumból azt jelentik, hogy Gordon basa seregét minden oldalról körülfélték, s a különböző törzsek Khartum felé indulnak. Sőt — egy második hír szerint — Gordon a lázadók kezébe esett, s azok lefejezték.

Az olasz kormány lemondott. Okot erre az szolgáltatott, hogy a közoktatásügyi vita alkalmával a jobboldal jórészen elpártolt a kormánytól s a viszály azóta egyre növekedett. Az elnök-választásnál a jobboldal már egyáltalában nem is szavazott, úgy, hogy Coppinó megválasztása egészen neveltséges actussá vált. Ez lett a viszály végső kitörése. Coppinó installációjának márcz. 20-án kellett volna megtörténni, de elmaradt, mivel az ülések felfüggesztettek. — Depretis miniszterelnök ugyanis 20-dikán a következő előterjesztést tette: «Van szerencsém a háznak tudtára adni, hogy a kormány a parlamenti helyzet következtében benyújtotta lemondását. Ő felsége fenntartotta magának az elhatározást. A miniszterium egyelőre tovább vezeti az ügyeket. Addig is kérem a házat, hogy függeszse föl üléseit.» — Erre az ülés bezárattott. — Valamennyi lap azt hiszi, hogy a kabinet újjáalakításával Depretis fog megbízatni. Az «Opinione» szerint Depretis már megbízott volna az újjá-

alakítással, ő azonban még vonakodik ennek eleget tenni. Nevezett lap reméli, hogy Depretis a feladatot hazafiságból teljesíteni fogja. A «Diritto» biztosan állítja, hogy Depretis már késznek nyilatkozott a kabinet ujjaalakítására. A lap hozzáteszi, hogy a közoktatási és igazságügyi miniszterek fel fognak mentetni: a földmívelési miniszter ragaszkodik lemondásához.

A *khinai harcstéren* kivivott francia diadalnak jó hatásai kezdenek mutatkozni. — Pekingben Li Hung-Sáng fáradozásai következtében a béke-párt végkép felülkerekedett. Ugyanilyen észleleteket tett a pekingi francia ügyvivő is, ki konstatálja a khinai kormány abbéli hajlandóságát, hogy barátságos megegyezés iránt a tárgyalások ismét folytattassanak. Patenotre, az új francia követ, mihelyt kormánya e tekintetben megállapodásra jut, el fog utazni Pekingbe. — Azt hiszik, hogy a francia kormány hadi kárpótlási összeget fog követelni, még pedig azért, mivel konstatált tény, hogy a khinai deltában vívott csatákban rendes khinai katonaság vett részt. A további hadügyi intézkedéseket Millott tábornokra bizza a francia kormány. — A táborbók a Deltának csak ama helyeit fogja megszállani, melyeket a francziák biztosítására szükségesnek tart: a Deltán túl a hegyes vidék semmi segédeszközt nem nyújt s különben is a khinaiak sem képesek ott maguknak ellentállási centrumot teremteni, mert ez oly erőfeszítésekre kerülne, a melyeknek tőlük egyáltalában nem várhatók.

IRODALOM.

Bastián és Cumberland.

— *Néhány szó a «materialisatio», a gondolat-átruházás és asztal-kopogásról.* —

IFJ. BÁRÓ VAY MIKLÓSTÓL.

Bastián leálcázása és Cumberland fellépése óta, a hírlapok olvasóikat három érdekes tüneményre tették figyelmessé, melyet nagyszerű tudósok egy negyed század óta vizsgálván és tanulmányozván, a természeti tünemények sorába fölvettek, mely milliók által tapasztaltatott és tapasztaltatik folyton, mely számos magánkörben mindennapivá vált. E három tünemény: a materialisatio, a gondolat átruházása és az asztal-kopogás.

Eddig ösmert természeti erőkből, ezeket a tüneményeket kimagyarázni nem lehet.

A spiritismus a szellemeket erő-tényezőknél szükségesképen elősmervén, a következő manifesztációkból merített magyarázatot adja:

Materializatio alatt általában az anyagias, látható vagy érezhető szellemnyilvánulatok értetnek, melynek a látható szellemalakok, érezhető érintések, ütések, kézszorítások, lisztben, koromban, hirtelen megkeményedő gipszoldatban, forró olvasztott parafinban vagy viaszban előálló kéz, láb és arcz lenyomatok stb. A magát materializálni akaró szellem*) főleg a medium, de részben a jelenlevők testéből veszi az elvonható anyag-parányokat és a galvano-plasticához hasonlítható módon használja fel arra, hogy szellemburokját (perispit) láthatóvá vagy érezhetővé tegye. Innen van, hogy a medium a műtét után gyakran pár óta alatt tetemesen veszít súlyából, hogy kimerülhet, elbetegesedhetik, sőt mint meg is történt, túlzott kísérletek miatt meghalhat.

Ujabb időben e tünemények, a csalók nagy boszusá-

gára, már fényes nappal vagy kivilágított termekben is észleltetnek. A jelenlevők a mediumot folyton szemmel tarthatják, a szellemalakokkal egy időben megkülönböztetve láthatják, az ösmerős arczvonásokat kétely nélkül felismerhetik. Szűkebb családi és meghitt baráti körökben, a csalást illetőleg minden elővigyázat szükségtelen, de annál szükségesebb a díj mellett rendezett közelőadásoknál. A helyiség megvizsgáltatik, a mediumok megmotoztatnak, finom szakadékonny fonalakkal kötöztetnek le, a bogok lepecsételtetnek, olykor a mediumok jelző delejszerkezettel vétetnek körül. A szellemek által mozgásba hozandó tárgyak lisztel vagy korommal hintetnek be, a mediumok kezei utólagosan megvizsgáltatnak. Minden medium gyanus, mely magát az említett föltételeknek alá nem veti.

A gondolat átruházását a spiritismus a közvetítő szellemeknek tulajdonítja. A gondolatnak az izmok delejessége által eszközölt átruházása valószínű akkor, midőn a medium vezetetik, a gondolatot átruházni akaró egyént kezeivel érinti; de mind ez szükségtelen. Szemtanuja voltam, hogy a bekötött szemű medium vezetés nélkül teljesítette föladatát. Gyakran voltam tanuja, hogy az elkülönözve ülő medium, a jelenlevők valamelyike által gondolt nevet leirt, a kezébe adott beburkolt tárgyat megnevezte a jelenlevők leghitlenebbike által gondolt tárgyat, egyént, félreösmertlenül, olykor megdöbbsentő arcz-kép hasonlatossággal lerajzolta.

Az asztalkopogást és tánczoltatást mindenki könnyen utánozhatja és méltán lehet az izmok rángatózásának tulajdonítani mind azon esetekben, midőn több egyén illeszti kezeit egy kicsiny asztalra. De midőn egy nehéz asztal egy gyermek kezének érintésére kopog, emelkedik, forog és rohan ide-oda, midőn a mozgó asztal erős férfiak által letartóztatva összetörik, midőn az asztal vagy bármi más alkalmas tárgy, egyik vagy másik közreműködő egyén gondolatára mozog, megáll, halad jobbra vagy balra, kikopogja a gondolt számokat, abc szerint a gondolt neveket, akkor elfogadhatóbbnak látszik a spiritismus magyarázata, mely ezen műtétet is a jelenlevőkön kívül eső értelmi lények, szellemek tényeinek tekinti.

A gondolat-átruházási és asztal-tánczoltatási kísérletek avatatlan körökben is könnyen és többnyire sikerülnek. A komoly szándék kívánatos, valószínűbbé teszi az eredményt. A hitlenség, egyet nem értés, tréfalkozási és csalási hajlam nem előnyös, de korántsem akadály. Minden a szellemek erejétől és akaratától függ. A tapasztalás mutatja, hogy gunyolódó, hitetlen egyének első kísérletüknél irigylendő sikert aratnak, míg komoly szándéku, hívó, meggyőződés után sovárgó egyének ismételt kísérletei eredmény nélkül maradnak.

Megjegyzendő, hogy ezen kísérletek egyeseknél, fej és sziv-fájdalmakat, szédülést, zsibbadást, félelmes álom-érzületet idéznek elő. Mihelyt a jelzett érzületek jelentkeznek, bárkinek is tanácsos a kísérletet azonnal abban hagyni.

Lavater a dolgozószobájában.

Képünkhöz.

Lavater János Gáspár az arczisme tudományának megalapítóját Herder és Göthe ifjúkori barátját, a jámbor zürichi lelkészt érdekes kísérletei egyikénél mutatja mai képünk.

Lavater rendszere s művei régen feledésbe mentek ugyan, neve azonban maig fönnmaradt, s az arczvonásokból az ember lelki tulajdonságaira való következte-

*) Gróf de Bullet Párisban.

tést mai napig lavateri tudománynak nevezik. Lavater 1741-ben született s arczisméjével a 18-ik század vége felé nagy feltűnést tudott kelteni. A legkiválóbb szellemek, mint Göthe, Stalberg, Jakobi, Merczel s mások lelkes hívei lettek. Voltak azonban szenvedélyes ellenesei is, mint Lichtenberg, Nicolai, Musäus stb., akik nevetségessé akarták tenni. — Lavater minden tulajdonságaira nézve korának, a «Sturm és Drang Periód»-nak gyermek volt: becsületes, mély kedélyű, gazdag képzeletű s költői lelkületű, de egyszersmind ábrándozó, ki egész életét arra fordította, hogy a világnak a saját felfogása szerint, hasznára váljék. — Igen mozgalmas életet élt; emberszeretete 1762-ben arra vitte, hogy a zürichi Landvogt szabadságellenes tetteit éles hangú bírálat alá vette egy röpiratban, s e miatt a szó teljes értelmében száműzték. 1764-ben tért csak vissza hazájába, hol vándor-apostol szerepet vitt, faluról-falura járván praedikálni.

1786-ban a zürichi Péter-templomhoz tartozó egyházközség lelkésze lett. A francia forradalom eszméi kezdetben nála is visszhangra találtak, később azonban a directorium tulkapásai ellen erősen kikelt. Ennek az lett a következése, hogy a helvét kormány haza-árulásért gyanuba vette. 1796-ban elfogatta, s másodizben száműzte. Később megint visszatérhetett Zürichbe, s mikor e várost 1799-ben, szeptember 26-án Masséna francia vezér bevette, az utcai harcban megsebesült katonák ápolása közben meglőtték. Sebe nem volt halálos, utóbajaiból azonban nem gyógyulhatott ki, s hosszas szenvedés után, 1801. január 2-án meghalt. — Az arczisme egész életén át vessző-paripája maradt, s barátjainak gyakran terhére is vált, hogy arczképeiket kérte tőlük, (akkortáiban bajosabban ment még a jó arczkép szerzése, mint a fényképészet föltalálása után), vagy pedig ismert személyek arczképének megszerzésére biztatta őket.

Képünkön épen ily foglalatossága közben látjuk őt: amint a dolgozó-szobájában — mely tanulmány-céljaira szolgáló gipsz-szobrokkal és arczképekkel van telis-tele — egy csinos arczu fiu árnyék-képét készíti.

Egy főuri tengerész naplójából.

Gróf Horváth-Tholdy Kozma ur, osztrák-magyar haditengerészeti hadapród, a múlt évi november hó 23. indult Pólából a «Donau» hadicorvetten huszonegy hadapród társával egy évi tanulmányuttra Amerikába és Afrikába.

Az uti-terv a hadügyminiszterium által úgy volt megállapítva, hogy a corvett Gibraltárt érintse, s onnan egyhuzamban Bahiáig (Brazília második városa) vitorlásszék. Bahiából a Jóreménység fokához (Afrikába) kellett menniök. A Fokvárosból New-Yorkba s végül New-Yorkból Franciaország Brest nevű kikötőjébe.

A tanulmányokban gazdag utat azonban a fiatal grófnak makacs tüdőhurutja miatt február 8-án Bahiában meg kellett szakítania. Betegségének híre eljutott Magyarországra is, édesatyjához, gr. Horváth-Tholdy Lajos országgyűlési képviselő urhoz, és pedig oly komoly veszélyt sejtetve, hogy a gróf haladéktalanul utra akart kelni távoli idegen világrészben sinlő fia betegágyához. Némely lap már elutazását is jelentette: újabb hírek azonban a beteg jobbanlétéről s hazafelé való utrakeléséről adván értesítést, a gróf elutazása elmaradt.

Atyjának küldött leveleiben a fiatal gróf igen vonzó leírását adja élményekben gazdag utazásának. E mellett arra is szakított magának időt, hogy érdekes utirajzokat írjon a nyilvánosság számára, ez utirajzok a Déván megjelenő «Hunyad» tárczájában jelentek meg, s mint élénk tollal írt, s nem mindennapi megfigyelő tehetségről tanuskodó közlemények széles körben érdeklődést keltettek irójuk iránt.

Abban a helyzetben vagyunk, hogy gróf Horváth-Tholdy Kozma ur tengerész naplójából mi is közölhetünk érdekes részleteket.

A napló 1883. december 2-án kezdődik a «Donau» corvett fedélzetén Cagliari mellett. A «Donau» első osztályu csavargózós három árbocczsal, s 1874-ben épült. Van rajta 11 darab 15 czentiméteres öblü Krupp-ágyu és egy könnyű jelző ágyu. Hossza 71 méter, szélessége 13 méter, vízben álló része 6 méter. Elbir 2510 tonnát, gépei 400 lóerővel dolgoznak, óránként 12 tengeri mértföldet hagy hátra. A huszonegy tengerészeti hadapród ezen a hajón hagyta el Pólát november 23-án. A hajóparancsnokán (alezredesi rangban álló fregatt kapitány) s a 22 hadapródon kívül 8 tiszt, 2 orvos, 2 hadbiztos, 3 főgépész és 321 tengerész volt a «Donau» fedélzetén, együtt 359-en. November 24-én Messina mellett haladt el a hajó, délután kedvezőtlen szelek eltérítették eredeti irányából. Az ut e részéről a következőket olvassuk a naplóban:

«Arról nem is álmodtunk, hogy Cagliari-t is érinteni fogjuk. Kedvezőtlen szelek miatt majdnem folyton gőzzel haladtunk. Némelykor, mikor jó szél jött, vitorlákat tétetett a parancsnok és a tüzet a gépben eloltották, de ez nem tartott soká: a szél irányt változtatott és újból a géphez folyamodtunk. Ez így tartott 28-ig. A Stromboli tűzhányó hegyet újból láttuk, de nem úgy mint tavaly, amikor négy napot kellett rossz idő miatt alatta tölteni. 28-án nyugoti szelet kapván, tíz tengeri mértföldet haladhadtunk óránként, de mozgott is a hajó és tánczolt, hogy jobb se kellett. A hullámok nagyon erősek voltak. Mily szép volt a nap lemenetele és a hold feljövetele! A látáthatáron nem látszott föld, csak ég és tenger. A víz és az ég veres volt, lassankint ezüst színbe ment át. Ily gyönyörűt csak a tengeren láthatni. Az éj nem volt kellemes: a hajó úgy tánczolt, hogy a függő ágyban el se lehetett aludni, himbálódzott ide s oda.»

Folytonos hánykódás és vihar közt december 2-án végre Cagliari alá érkeztek, s ott a várostól 5 mértföldnyire horgonyt vetettek. Hatodikán megnézték a várost, megcsodálták a székesegyház mozaikkal kirakott oltárait, délután kirándultak a vidékre, oly magas és sűrű kaktuszok közt haladva, hogy jobbra-balra mitsem lehetett tőlök látni. Amint azut a kaktuszok közül kibontakozott, pompás tájéket láttak maguk előtt, de a falu, melybe behajtottak, szegényes és piszkos volt.

Néprajzi tanulmányokra azonban nem sok idő maradt, 7-én már elhagyták Cagliari-t. «Nemsokára eltűntek a sardiniai hegyek. — folytatja a napló írója. — Nyolczadikán lassan haladtunk, mert erős ellenszél keletkezett. Este felé a nyugati égtáj kezdett borulni és igen ijedelmes naplenyugvás volt: az ég vérvörös színt váltott, sárgával vegyülve, biztos előjel egy nyugati viharra.

Már éjjel kezdett a szél és a tenger erősebb lenni. Mikor reggel felébredtünk, — erős szél fujt, mely folyton nőtt és vele együtt a hullámok is. Dél felé kifejlődött a vihar, a hullámok 6—7 méter magasak voltak, a hajó tánczolt, a fedélzetén alig lehetett járni, mert a hullámoktól sikamlós volt. A batteriában sem lehetett exis-

tálni, ez is tele volt vízzel, és kiállhatatlan hőség volt a gőzgéptől. Legkellemetlenebb volt az ebéd: a tányérokat kézben kellett tartani és balanczírozni.

A vihar délután még folyton nőtt. Nékem délután 4-től 8-ig szolgálatom volt elől a hajón. Kezdetén tréfásan néztem, hogy mikép tánczol a hajó és hogyan kapok egyes hullámokat a hátamra, de később naplemente után, midőn koromsetét lett, elmúlt a tréfa és kellemetlen érzés fogott el. Nem láttam semmit, csak a szél ordított: főgódznom kellett, hogy el ne csuszszak, vagy valamely hullám le ne sodorjon a tengerbe. E kellemetlen szolgálat setéthen két órát tartott, és örültem mikor vége volt. Aludni akartam, de lenn a géptől oly nagy hőség volt és oly kellemetlen büz a sok tengeri betegtől, hogy alig tudtam elaludni.

11-én a spanyol partokhoz közeledtünk, hogy ne legyünk még egyszer kitéve oly viharoknak. Nemsokára látterbe kaptuk a partokat, és a csendes tengerben jól haladtunk. 13-án reggel gyönyörű látványban részesültünk. Előttünk voltak a gibraltári sziklák. Még délelőtt a kikötőbe értünk. Második nap reggel kimentünk tizen, lóra ültünk és Algezirásnak tartottunk, jobban mondva vágattunk. Az ut a paron homokban és egy pár folyón keresztül vezetett, a lovaglás kellemes, a lovak jók voltak, a vidék olyan, mint egy alföldi pusztá. A homokon pompásan mentek lovaink. Két órai lovaglás után megérkeztünk Algezirásba. Szép kis spanyol város. Egy hotelbe szállva jól ebédeltünk és pompás spanyol bort ittunk. Sétára indulva találtunk két itten lakó németet, kik vezetőül ajánlkoztak. A város csinos, tiszta, minden ablak előtt kis vas balkonokkal, ezek mind zöldre festve. A sétatér nem valami szép, de annál szebbek a spanyol leányok, kiket ottan láttunk. Az arenát is megnéztük, hol a bikaviadalokat tartják. Elégé sajnáltuk, hogy ma nem volt viadal. Hazafelé sebesebben mentünk, mert 6-kor a várkaput Gibraltárban bezárják. Közel a várhoz még spanyol területen megállított egy spanyol őr, és csak nagy bajjal tudtuk vele megértetni, hogy tengerészek vagyunk, miután pogári ruhába voltunk öltözve. A várkapu is be volt zárva, de azért bejutottunk és este visszamentünk hajónkra.

Gibraltár mellett deczember 29-éig vesztegelt a «Donau». E nap reggelén fölszedte horgonyait s másnap már az oceánon voltak. Tizenhat napig lassan haladtak, mert szelők nem volt, a tenger ennek daczára erősen hullámzott, mi lehetlenné tett minden foglalkozást vagy szórakozást. A 17-ik napon végre jó szelet kaptak, úgy hogy óránként 9 mérföldet lehetett haladniok. Közeledtek az egyenlítőhöz, minden reggel nagyobb melegre virradtak. Január 17-én már 30 Celsius fok volt a meleg. Az egyenlítőhöz közeledve, szélcsend állott be, miért is a gépeket ismét fűtetni kezdték. A gépszobában oly nagy volt a hőség, hogy a matrózokat ajultán hozták fel a földéltre. «Több száz éve szokás a tengerészeknél — folytatá a fiatal gróf — hogy akik az egyenlítőn még nem haladtak át, azokat «megkeresztelik», azaz tetőtől-talpig leöntik sósvízzel. Ez az ugynevezett «aequator keresztelés». Ezen a napon nincs rangkülönbség. Január 29-én 3 és 4 óra közt egyszer csak egy matróz elkiálja magát, hogy «Itt van a Neptun!» s rámutat egy csoportra, mely lassan közeledik felénk.

Elöl jön egy matróz, mint csillagász, utána egy másik mappával és csillagászati eszközökkel, ezek után egy szekér hat szerecsen által huzva, azaz hat tetőtől-talpig besubiczkolt matróz által; a szekérben ül ő felsége Neptun Amphitritével és gyermekével, ez egy fiatal matróz bepólyázva. Először a csillagász a napot nézi és min-

denféle bolondokat mondva jelenti, hogy itt az Aequator. Erre Neptun a parancsnoknak elmondja, hogy neki kötelessége az ujonczokat megkeresztelni és elkezdődik a hadd-el-hadd: öt szivattyu dolgozik és öntöznek minket kegyetlenül. Egy száraz fölt nem marad rajtunk. Jaj annak, aki menekülni akar: azt megfőrsztik. Természetesen mi is öntöztük akit elől-utól találtunk, még pedig nem úgy mint otthon nálunk husvétkor szokás, hanem cseberrel. Egy óra mulva rendben volt a kosztümünk, ami tekintetbe véve, hogy a hajón ehez való kellék nem igen sok van, nem is volt valami könnyű dolog.»

Bahiába 42 napi ut után február 8-án érkezett a napló-író. Betegsége ekkor már komoly fordulatot vett, s az orvosok azt tanácsolták neki, hogy a fokföldi utba ne vegyen részt, különben tüdőgyulladást kaphat.

Cromvell I. Károly képe előtt.

Képünkhöz.

Cromvell Olivér, Anglia, Skócia és Irland egyesült köztársaságok hirneves protektora 1599-ben született Huntingtonban. Durva, hanem erős jellemű ember volt, kinek szívébe soha semmi gyöngeség utat nem talált. Azonban szigoruan vallásos, erős akaratu katonatermészet, s eszes politikus volt. E tulajdonságai emelték őt az egyszerű köznemes birtokost legmagasabb polczra hazájában, ezek juttatták kezébe népének sorsát, s adtak személyének világtörténelmi jelentőséget. Anglia akkori királya I. Károly volt, jószívü, de ingatag s könnyen befolyásolható ember, ki egyik pillanatban szívesen engedett volna a népvánságainak, másik pillanatban azonban ép oly könnyen le hagyta magát beszéltetni róla. Cromvell kezdetben kísérletet tett megmentésére, s rá akarta birni, hogy a nép beleegyezése nélkül ne nevezzen ki minisztereket. Károly király ellentmondott s a lázadók ellen hadat vezetett. Ezek a Noseby melletti ütközetben megverték. Mondják, hogy zsákmányul esett papirjai közt bizonyítékokat találtak, melyek azt igazolták, hogy a király külföldről kért segílyt a lázadók ellen, mire Cromvell indittatva érezte magát, hogy felkötött karddal lépjen a parlament elé s dictatori fölhatalmazást követeljen. Valószínűbb azonban, hogy Cromvellt az a nyilatkozat tette Károly engesztelhetetlen ellenségévé, mit a szorongatott király egy ingerült pillanatában tett s mely így hangzott: «Cromvell azt mondja, engem meg akar menteni; csak mentsen meg, én haladatos leszek iránta, van már számára egy kötelem.» — Károly ezután ismét meg akarta törni Cromvell hatalmát és seregeket vezetett ellene, ezeket a hatalmas dictator mind szétverte. A király foglyul esett. A parlament ekkor ki akart egyezkedni vele, Cromvell azonban a hadsereg által azt követeltette, hogy Károlyt törvényszék elé állítsák. S ezt ki is tudta vinni. A népfölség proklamáltatott, összeállítottak egy szigoruan puritán törvényszéket, mely a királyt halálra ítélte. Az angolországi királygyilkolás 1648-ban történt, másfélszázaddal korábban a francziaországinál.

Képünk a hatalmas protektort a lefejezett király arc-képe előtt ábrázolja. A király kalapja és kardja ott fekszik a kép előtti széken, mintha tulajdonosuk csak az imént dobta volna oda, s ő maga a terem valamelyik ajtaján csak most ment volna ki. Szinte hallani véljük lép-tei elhangzó kopogását a folyosóról. Cromvell komoran nézi a király arcvonásait és szemeit mintha nem tudná elfordítani a képről. Nemzetek sorsát kezeikbe ragadó

férfiak sok erőszakos tettükért keresnek megnyugvást abban a hitben, hogy végzetszerű küldetésük van, s ez ad nekik erőt, mikor hadseregeket aprítottak testhalommá, százezreket tesznek földönfutókká s koronákat törnek össze. Az ily jellemek is meginganak azonban néha a magukba szállás óvatlan percében, s kételkedve kérdezik önmaguktól: «Jogos volt-e amit tettem?» Képünk ilyen megrázkódás pillanatában tünteti fel Cromvellt: a proktor kuszált vonásai sejtetik, hogy lelkiösmerete kérdésére még nem találta meg a választ!

Az irodalmi lutheránizmus.

A könyvreferensek rendszeren édes-keveset törődnek a közönséggel, értve ezt abban az alakban, melyben az írók sikereinek főtényezője szokott lenni. Legalább nem azzal a szerves valamit jelentő közönséggel, ami alatt bizonyos massát kell értenünk, melynek megvannak a maga élettani törvényei, a maga rokon- és ellenszenvei, előítéletei, zsarnokságai, gyarlóságai és lélektana. Egy meghatározhatatlan valami, a mi egyszerre panaszos és zsarnok, könnyelmű és kegyetlen, kapacitálhatatlan és szélszélyes, önző és hiu. Tudni ohajtom, mi az a mi vérszomjasabb Caligulánál s kegyetlenebb Nerónál? Felütöm a szótárt, s ott találok gyászos, fekete betűkkel írva: közönség! Az a nagy tömeg, a melylyel mindent el lehet hitetni, ha hizelegsz neki, de semmiről sem győzheted meg, ha egyszer gyanuba ejt. A mely nem ítél, nem képeleg és nem gondolkozik. A kiket szeret, azokba szerelmes, s a kikbe nem szerelmes, azokat gyűlöli. Sokkal bajosabb róla elméletet adni, mint apró vonásokban ismertetni. Ostromold nyiltan, egyenesen s kész kikaparni a szemedet, de kerítsd meg oldalról, kéz alatt, csöndesen s olvadva omlik karjaid közé. Jobban derogál neki bevallani azt, hogy meg van győzve, mint azt, hogy meg van csalva.

Vannak tapasztalt litterátus emberek, akik kitanulták már minden csinját-binját s úgy udvarolnak neki mint valami jogászbálba menendő fiatal leánykának. S egymásra hunyorgatnak álnok szemeikkel. »A jó bolond! Hagyjuk szegényt!« Ah! ezek a verébfogók értik a mesterséget. Néha léppel mennek rá, néha meg elégnék tartják egyszerűen sőt hinteni a farkára s hopp!... nem hiszik-e, hogy már a markukban van?

Ismerek bizonyos állandó kifejezéseket úgy a napi, mint a könyv-irodalomban, melyeket minden héten megmosolygok, ha eszembe jut, hogy akad, a ki azokat komolyan veszi. Teszem ezt: »Mondja csak kedves gróf, az idei telet is Nizzában fogja ön tölteni? — szölt X grófnő, hanyagul játszva legyezőjével pamlagán.« És mit gondolnak, mit jelent ez? Sem többet, sem kevesebbet, mint: »Ördögbe is, ha már újra kitétek szobámból a lakbérhátralékért: vajjon hol aludjam az éjjel?« Vagy pedig olvassák önök ájtatos respectussal ama bizonyos nagy napilap hasábjain: »A vizsgálat érdekében egyelőre többet el nem árulhatunk.« Hagyjanak békét! Magyarra fordítva ennyi az egész: »Reporterunk kétszer járt ott; egy izben nem eresztették be; másodizben pedig minden teketória nélkül kiebrudalták.«

Nohát ezen a billentyűn, melyet közönségnek neveznek, eljátszik itt-ott valaki egy pár csinos darabot, azután már elég, ha az orgonataposón látjuk alakját fel- s alábukdacosolni, mindjárt elhiszszük, hogy a szférák zenéje mozgatja hurjait. Legyen! nem kifogásolom ha a közönség becsülni hajlandó kedvenceit, még akkor sem, ha az

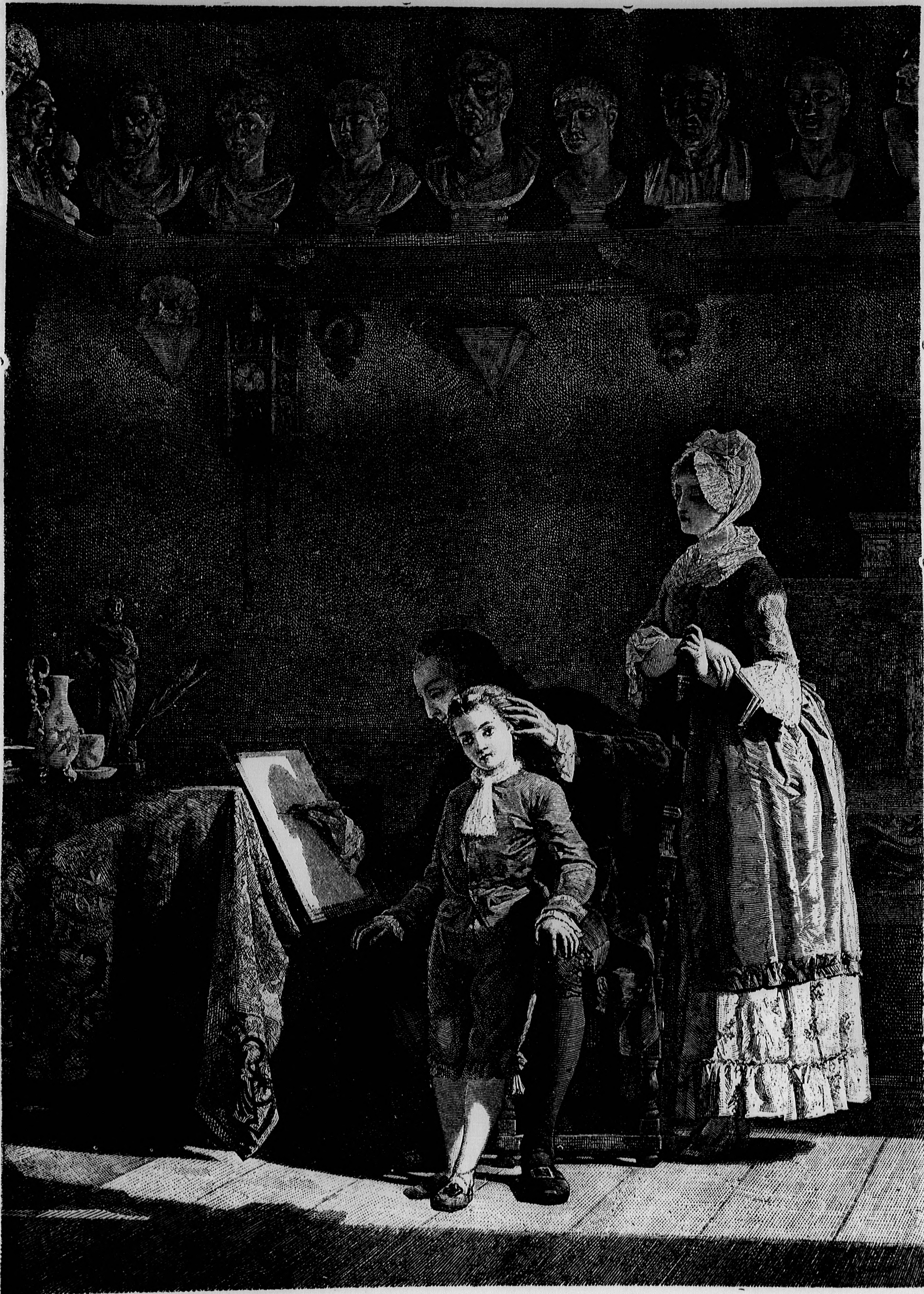
érdemökön túl történik. De a kényeztetett marotte-ok látása rendszeren eszembe juttatja a névnelküliség kopogtatását, melyre szivtelen elzárkozás a válasz, s az ellentét fáj, elszomorít és megdöbbsent, mert lehetetlen föl nem ismerni a természetes összefüggést a között a sziv között a mely tulbecstül, és a között, a mely el nem ismer, a közt, a mely ingyen ajándékoz, és a közt, a mely megtagadja a jogost. A mely itt többet ad, hogy ott kevesebbet engedjen. A dolog egyre megy. Ugyanazon léleknek fénye és árnyéka. Ugyanazon természetes erénye és gyarlósága.

Istenemre, úgy találok, hogy vannak az életnek betegségei, melyekben az emberek igen egészségesek és jól érzik magokat. Sőt azt is tapasztalni lehet, hogy minél jobban benne vannak ebben a bizonyos nyavalyában, annál pirosabb a színök és annál jobb az étvágyuk. A halál úgy viszi el őket, mosolylyal ajkaikon s még akkor is azt hiszem, hogy élnek s irodalmi pletykákat kolportálnak feketekávé mellett.

Az irodalmi lutheránizmus, melyet e cikk tételül vettem föl, ilyen betegség, ha jobban tetszik, nevezzük szektának, és ne féljenek, nem fogunk csalódní, mert szekták uralkodnak és szekták viszik a szót, nemcsak társadalmunkban általán véve, de egész irodalmunkban is. Ott vannak mind sorjában egymás mellé tömörülve, s küzdve az ember ember elleni harczt; a szemita ruganyos kozmopolitizmusával s felületes életnézetével, a kálvinista nyakas és vad türelmetlenségével, edzett, de szükkeblü jellemével, a pápista, a maga színes csillogó és szellemes jezuistikus gondolkozásával, az unitárius önző és kicsinyes szenvedélyeivel, felekezeti kizárólagosságával, s végre a lutheránus számitó óvatosságával, kenetességével s kétértelmű és színes mosolyával. Semmi sem bizonyíthatja inkább, hogy némely vallás csak az emberek gyöngeségéből sarjadt életre s egész bölcselme nem egyéb mint autodaféra ítélni az idegen bünt, hogy a saját bünt istenné emelje.

Ne tagadjuk, a lutheránizmus szelleme az irodalomban él és megvan, s ma már több mint egyszerű symptoma; oly oskola, mely napról-papra követőket hódít, s annál is inkább kihívja a kritikusí bonczkést, mivel kerülő utat taposott magának az Olympon s ellenőrzés nélkül surran be a halhatatlanság kapuján. Ott mászkál, ott kuszik lét-rává fűzött hátainkon észrevétlen. Minden kéznyujtásra feljebb emelkedik és minden kalapemelésnél lejjebb nyom. Éjjel-nappal dicsőségén fur-farag, hogy ne mondjam — dagaszt, mint az éjféli pék a garasos téstán. S mivel minden eszköz jó neki, mely céljára szolgál, tehát nincs ember a ki felesleges volna előtte, kiosztja magában mindenkinek a szerepét, a szerint, a mint saját reputációjára használhatónak véli. «Erre felakasztom, azzal megszegzem, s amazzal megtámasztom.» Még el sem hangzott ajakán a szapuló szó, s már üdvözlést int kezével a megszóltnak, kit a véletlen épen szembe hoz. Minden dologról két véleményt hord zsebében, s tetszés szerint kínálja választásra, de elég ha csak messziről látja tornyosulni a fellegeket, s már siet kifeszíteni lelkiismeretének repédezt esernyőjét. Élő barometrum az arcza; bizvást elolvashatod róla, milyen szél fú, neved és becsületed árfo-lyamára. Dicsér valaki előtte? Rögtön elfog az utczán s agyonszorongatja a kezedet. Gáncsoló szót hallott felőled? Szegény fiu! véged van; al-parin alól estél. Szemlesütve halad el melletted s szégyenkezve kerül ki, mint jól nevelt leány a »szigoruan tiltatik« feliratu utczaszögleteket. Különben ő maga senkit sem bánt, de nincs el-

Lavater a dolgozószobájában.

lenyvetése, ha mások bántatnak, s idegen háta püföltetése rendszeresen észébe juttatja, s édesen érezteti vele saját hátának bántatlan biztonságát.

Ha még csak ennyi volna! . . . Ördög írna cikket minden apró-cseprő emberi gyarlóságról. Mintha bizony valami kellemes dolog lenne valakinek gorombaságokat mondani. De a dolog, fájdalom, nem úgy áll. Azt tapasztalom, hogy az egyén gyöngeségei lassanként erényekké hiznak, eszmék és irányok nevét veszik fel: az eszmék irodalmat teremtenek, az irodalom visszahat az életre, s az élet dogmákká hitelesítve fogadja vissza körébe mindazokat a felszégéseket, melyeket az imént még megbélyegzett sötétvasával. Látom a cynismus életbölcseletét beférkőzve a bölcső pályái közé, a mint kiterjeszti göresös ujjait az alig megszületett csecsemő felé. Látom az élet politikáját belecsepegtetve a fogékony ifju kebelbe s egy vonással kitörölve belőle mindazt, a mi férfit férfivá tehet: a meggyőződést, egyenességet, küzdést, szókimondást, önállást és lovagiasságot. Ah megdöböntő nemezise a természetnek! Ime a satnya férfinemzedék megcsalja a nősziv szerelmét, s a nősziv megöli érte a férfi férfiasságát. *Mert a ki ideál nélkül megy férjhez, az ideál nélkül is nevel.* A Gracchusok anyja szerelemre és büszkeségre nevelte magzatait, és mi? — mi az élet *mesterségére* neveljük őket.

Menjünk tovább. Azt mondtam, hogy annak a szellemnek, mely csak alkuszik, humorizál, adomáz, pipázik és leránt, egész irodalma van. Több van. Sajtója is van. Ott árulják példányát négy krajczárért, tőzsdékben, utczasarkokon s minden párt és elvárnyalat közös szellemi kifőzője. Ha heti menüjéből hétfőn a kormány lakik jól, kedden bizonyosan az ellenzék nyalhatja utána a száját. Csötörtökön a szocialismusnak, pénteken pedig a klerusnak talál, de mindig bűnös játékot űz a polgári kötelesség fogalmával s megingatja a politikai erkölcsök komolyságát. Érett érdeklődés helyett asszonyos kíváncsiságot csempész sziveinkbe; sohasem értesít, de mindig pletykál; vezércikket ír a legelső színésznő harisnyájáról, de nincs szava az élet legégetőbb kérdései iránt. Mindennel kaczerkodik és semmit sem vesz komolyan. Iger és nem tart meg: mindenütt ott van és semmiről sem akar tudni, élcel és a fejét vakarja s azt mondja rá, hogy: *humor.*

A humor! . . . Hazudnám, ha azt mondanám, hogy ezt a szót az újabb nemzedék találta ki. Az övéknél sokkal nagyobb név nyomta arra rá szelleme bélyegét. Egy nagy lélek, a ki elég nagy arra, hogy kicsinyebb legyen, mint a milyen nagy lehetne rég, magáénak hódította ezt a kétes szót. Ám legyen, semmi kifogásom ellene: nevezzük humornak. De vajjon ugyanaz-e, mely Shaksperenél a végtelenséget egy villámragyogással világítja be? Ugyanaz-e, mely Dickensnél egy mindent magához ölelő szivnek oly meleg szeretetével árad a világra? Ugyanaz-e, mely az orosz humoristáknál saját kétségbeesésének mérgebe mártva dobja vissza a nyilat a zsarnokhatalom fennhéjázó szivébe? Nem. *Ez* a humor nem egy igazságba vetett szent és megingathatlan hit, hanem egy meddő léleknek száraz casuistikája. Nem egy nemes érzésnek önkénytelen és önzetlen joga, hanem egy csillogni vágyó elme huszárbravouros okoskodása. A humorban kételyről-kételyre támológ a gondolkodás, de csak azért, hogy végre is egy positiv hit glóriájával öveze magát: *ebben* még a végeredmény is skepsis — önmaga ellen. *Ez* a humor gyáva, mert kárhóztatni nem mer, gúnyolni nem tud, csak tréfálózik. Van benne valami a

gyermek nyelvöltögetéséből, mely bosszant, de nem tehetünk róla.

Vannak humoristák, kik lassanként úgy beleélik magokat mesterségökbe, hogy még mikor írószobájokból az utcára kilépnek is, magukon feledik azt a bizonyos Janus-arczot, mely kétfelé kancsalít. Humoros természetük mindenütt dualizmust teremt maga körül, életben, gondolkodásban és politikában. Tíz évig küzdeni a közönséges rendszer ellen, s aztán elfogadni a kiegyezést — ez humor. Sarkantyut pengetni s nyomban rá Bécsben inni a tágabb hazáért — ez is humor. A *laudatur temporis acti* kényelmes köpenybe burkolózva demokratának lenni szivvel-lélekkel, s ugyanakkor a legnagyobb kitüntetésekkel koke-tirozni — nos, mi hát ez is, hogyha nem *humor*?

Nem fogadhatom el erkölcsileg azt a végeredményt, melyet a mi nemzeti humorunknak ez a langyos filozófiája maga után von. Veszélyesnek tartom megbizhatatlan és felelősség nélküli kétkulacsosságot s társadalmi lutheránizmusná fejleszteni azt, a minek az irodalmakban még tisztességes »humor« neve van. Méltatlannak hiszem nem erkölcsi értékek, hanem beszélhetőségük szerint irni emberekről és dolgokról. Mikszáth végig megy a maga tárgyain és emberein: mindenikre vet egy malicziózus pillantást, s mindeniket hátbaböki ujja hegyével. Nem csodálنام, ha valamelyik utoljára is odafordulna, s ingerülten rendre utasítaná. »De hát végre is, mit akar ön uram? Vagy bántson, vagy — hagyjon békét, mert az a mit ön tesz, nem tudjuk bizalmaskodás-e, ingerlés-e, vagy pedig alkalmatlankodás?« Ugy ám: de az irodalmi lutheránizmusnak más elvei vannak. Alig indit harczot, már keveri a kompromisszumot. Tudja, hogy valakinek a tyukszemére lépni egy hetykén kiejtett »parridon!« mellett mindenkinek szabad. S mivel ő senkit sem szeret és senkit sem gyűlöl, s őt senki sem szereti és senki sem gyűlöli, boldognak hiszi magát és — *nincs igaza.*

Várnai B. Sándor.

S P O R T.

A halászatról.

Nincs egyetlen egy sport sem, mely könnyűségben és kényelmességben a halászattal vetekedhetnék és alig van egy is, mely hazánk természeti viszonyaiban kedvezőbb talajra lelne.

Mióta Stefánia trónörökösnő, a görgényi napok alatt, s utána a főuri női körökből is sokan, első sorban az Andrassy-kontesszek, érdeklődő szenvedélylyel fordultak e kellemes időtöltés felé, minden jel arra mutat, hogy a magyar társadalom s ebben a nőnem is eddig szokatlan mértékben fogja felölelni a halászati sportot.

Épen a nőkre nézve, ismételjük, különösen ajánlatossá teszi a sportnak e nemét annak csaknem teljes veszélytelensége. De a halászat e mellett nem a csupán test-edző szórakozások közé tartozik. Vannak erkölcsi oldalai is, melyek iránt lehetetlen közönyösnek maradni. Ha a vadászat testi és lelki izgalmaival inkább alsóbbrendű ösztöneinket elégíti ki, a halászat épen a lélek nemesebb tulajdonait, az okos eszélyességet s a csendes türelmet és önuralmat fejti ki. Nem kicsinyelhető egyáltalában az az erkölcsi hatás, melyet ez ideges századon az okszerűen és nemes sportszerűséggel űzött halászat van hivatva gyakorolni azáltal, hogy a kedélyt még szórakozásaiban is befelé fordítja s elmélkedő szemlélődésre hangolja.

Maga a készülék, melyet a halászatnál használni szoktak a legegyszerűbb és legkönnyebben kezelhető minden sporteszközök közt. Különös eltérések csak a halfajok szerint jönnek elő melyekre halásznak, és pedig részint a hely és idő megválasztásában, részint pedig a halászórúd, a horog, a zsineg és csalétek módosulásaiban. Mielőtt azonban ezekre rátérnénk, néhány észrevételt kell előrebocsátanunk a halászó-szerkezetéről általában.

Rúd, zsineg és horog a három főalkatrész, mely a halászhoz elkerülhetlenül szükséges. A rúd szerepe itt természetesen nem egyéb, mint a zsineg kezelésének mechanikai törvények szerinti megkönnyítése, és lehetővé tétele annak, hogy a rákötött zsineg szabadabban megfeszülhessen és gyorsabban a vízbe merülhessen. Alakjára és anyagára nézve többféle; leggyakoribbak a kőrifából valók, de készítenek nádból, sőt halcsontból is. Különböző halászatnemeknél a rúd is más-más anyagból készül; van azonban szétszedhető rúd is, mely minden egyes alkalomra megfelelőleg rakható össze.

A zsineg is különféle anyagból készülhet, minő lószőr, selyem, mindkettő vegyítve, továbbá gyapotfonál és a selyembogár által eresztett szál. Főkép azért szokták a lószőrt és selymet vegyíteni, mert a lószőr magában nem elég hajlékony a Mióta azonban jó erős gyapotfonalakat is gyártanak, ez újabban csaknem teljesen kiszorította a többi anyagokat; vannak azonban szenvedélyes halászok, kik még mindig magok szeretik sodrani halászó zsinegeiket.

Mindenki tudja, hogy a közönséges zsineg végén, közvetlenül a horog előtt még mintegy lábnyi hosszáságú más anyag csüng, mely finomabb és vékonyabb a többi zsinegnél, hogy kikerülje a halak szemét. Nem egyéb ez, mint még meg nem szőtt selyme a selyemhernyónak, melyet akkép nyernek, hogy az állatot munkája megkezdése előtt tizenkét órára erős eczetbe áztatják, s aztán kettétörik, s a széttört darabokból kiváló belet olyan hosszúra nyújtják el, a milyen hosszú fonált akarunk nyerni. Ugyane célra néha lószőrt is használnak.

Szintén különböző alakúak és terjedelműek a hajlott, szakállas horgok, melyeket angol, franczia és skót gyárosok különböző minták szerint állítanak elő a ráhuzandó csalétek és a keresett halmemek minőségéhez képest. Gilisztákhoz például az egyszerű, kerek formájú horog legalkalmasabb. Nem így a lazacz-halászatánál, mihez az erősebb és nagyobb Limerick-forma a czélszerűbb. Ha kisebb rovarokat huzunk föl, akkor erre rendesen szögletesebb hajlású horgot veszünk. Általában a horgok alakjától függ nagy részben, hogy milyen mértékben hatol az bele husba.

A halászó-készülék lényeges járulékaiként tekinthetők még a zsinegre huzott toll vagy parafa és serét. Utóbbi, hogy a zsineget a mélybe huzza, míg az előbbieket, hogy a horogra akasztott csalétket a víz fenekétől bizonyos távolságra tartsa.

Csalétekkül most első sorban természetesen élő állatok szolgálnak, mint földi giliszták, hernyók, pillangók, rovarok, darazsak, sáskák, apró halak stb. A sáskák június elejétől szeptemberig találhatók, s különösen ugynevezett jászpontyoknál tesznek jó szolgálatot, de csak ha minél zöldebbek és nagyobbak. Május és júniusban a szitakötők is a könnyen szereshető csalétek közé tartoznak, hanem legalább kettőt szükséges egyszerre feltüzni. Gilisztákat nedves időben, földben ásva kell keresni, de csak akkor használhatók, ha előbb két-három napon át moha közé téve, rendszeresen koplaltatjuk és száritjuk. Végül ha kisebb halakat akasztunk horogra, kiváltképen

arra kell ügyelni, hogy a víz sodrása ne adjon azoknak természetellenes mozgást. E tekintetben a feltüzés egész művészet, s minden tapasztaltabb halásznak külön rendszere van erre. Némelyek egy, mások két, három, négy sőt több horgot is használnak, különösen csuka- és pisztrághalászatnál. Továbbá vannak, kik farkát fordítják az áldozat felé, míg mások épen a fejet ajánlják erre.

Tagadhatatlan azonban, hogy a felsorolt állatokkal való bánásmód sem nem nagyon tiszta, sem nem nagyon kellemes még az érzéketlenebb férfinem, vagy azok előtt sem, kik hivatásszerűen foglalkoznak halászáttal, annál inkább nők előtt, kik csak mulatságból és szórakozásból üzik e szenvedélyt. Szerencsére újabban a csalétek nem szorítkoznak már többé csak az élő rovarok világára. Elég egy olló, néhány szál színes selyem, egy marok lúd-, kakas-, fáczán- és pávatoll, hogy némi gyakorlat után bárki is olyan mű-rovarokat állítson elé, melyek csak úgy megteszik hatásukat a halakra, mint a legkövérebb falat. Elegendő tollak hiányát gyapju is pótolhatja, vagy néhány darab festék a ritkább színek előidézésére. Egy darab viasz és kevés terpentinkenőcs végre teljessé teszik a halászó szerszámjainak raktárát minden eshetőségre.

Az eljárás következő: Midőn a horgot a zsineg végére kötjük, s egy szál jól megviaszkozott erős selyemmel körülbogozzuk és e selymet óvatosan és többszörösen úgy csavarjuk végig az egész horgon, hogy az egy meglehetősen puha állományt képezzen a horog körül. Ez képezi a rovarnak a testét. Ugyane célra azonban viaszszal a horogra tapasztott gyapjut is lehet használni. A lábakat és csápokat egy pár a horog körül csavart toll helyettesítheti, míg a szárnyak az előállítandó rovarfaj tulajdonságaihoz képest különböző számú tollakból köttetnek össze.

Lehetetlen azonban részletes utasítást adni a számtalan fajú műrovarok előállítására, melyeknél legtöbbet a gyakorlati ügyesség és a készítő fantáziája határoz. Fődolog, hogy a halászó birtokában minél több és fényesebb tollzat legyen, le a legfinomabb pelyhekig. Épen azért elkerülhetlen ott hol ily választék nem létezik, a festék használata. Fényesebb és rikitőbb színek sokkal nagyobb csáberőt gyakorolnak mint a halványak. A festékek vizhatlanságát edző szerekkel lehet eszközölni, melyeknek készítésére bármely szobafestő kielégítő utasítást adhat. Még csak annyit jegyezzünk meg, hogy lazaczokra például nagyobb és szigorubban dolgozott rovarutazatokkal kell halásznia, mint pisztrángokra.

Kisebb halfajokra, minő a közönségesen ugynevezett cigány- és kövihal, a rúd, zsineg és horog is kisebb méretű kell hogy legyen. Három-négy horog lehet a rövid zsinegre erősítve, s a legalsó ezek közt közel a vízfenékhez, mert ily halak ritkán jönnek felül a víz közepén. Szeretik a közönséges veres gilisztát, s a legkisebb ránkötésre gyorsan ki kell őket emelni, mert különben könnyen lesiklanak a horogról.

A rája, mely szintén kisebb folyókban és seregesen szokott tanyázni, ritkán halad tul sulyban egy fontot, de néha négy-öt fontos is kapható: színe hamvas zöld, kék árnyalatokkal, melyek oldalt ezüstös-fehérbe mennek át, míg alsóbb testrészei vörösek. Rájahalászhoz felettébb könnyű, de annál hosszabb, tizenhét—tizennyolcz lábnyi rúd szükséges, lehetőleg nádból. Lényeges ugyanis itt, hogy a halász mentől nagyobb terület felett rendelkezessen a nélkül, hogy magát mutassa. Legjobb helyek ehhez a mérsékelt sebes és mély folyók. A rája szívesen elkapja a földi gilisztát is, de nem érzéketlen a mű-ro-

varok iránt sem, fekete-piros összetételben. Kihuzása gyorsan de ne erőszakosan történjék, azért a karnak nem, csak a kézcsuklónak szabad mozogni, s továbbá ügyelni szükséges arra is, hogy időkimélés szempontjából csak annyi zsineg használtassék, a mennyi okvetlenül elkerülhetlen, s ez függélyes helyzetben álljon.

Az előbb említetteknel sokkal későbbi évad kedvez a márna - halászatnak. Julius vége, augustus előtt alig alkalmasak még a horgászatra. Legjobb kora reggel (különösen eső után) és késő este lesni rájuk, nappal nem haragnak oly bátran. Hid alatt, gátaknál s egyáltalában mély és sebes vizekben gyakran órákig elidőz, de a zsinegnek, melyet utána vetnek, nagyon erősnek kell lenni, mert különben erős rángatózásával könnyen elszakasztja. Épen azért rendszeren merítő hálóval emelik ki a víz alól. Érdekes esélyeiért azonban szenvedélyes halászok a márna-horgászatot is szinte oly nagyra becsülik, mint a pisztráng-halászatot.

Fogatlan kisszájú állat a czompó s a ponty, ezek egyszerűs mind a legkevesebbé bírnak ragadozó hajlammal. Eledelek többnyire növényből áll, ritkán rovarokból, férgekből és kisebb halakból. Állítják, hogy fogtak már 30—40, sőt 70 fontost is, de közepsúlyuk ennél sokkal csekélyebb, tavakban és esenedesebb vizekben szeret élni s nem ritkán nagy kort ér el. Háta vastag és erősen görbült, színe aranyba játszó olajbarna, fején sötétebb, hasa felé pedig sárgás-fehér árnyalattal. Rendkívül óvatos hal s annál nehezebben fogható, mert nyáron át a felületen, a füzes helyeken szeret uszkálni s nehezen kerül horogra. Tehát nem szabad a halásznak mutatni magát előtte, sőt a zsineget is esenedesen kell, hogy a vízbevesse. A csalétek legjobb, ha minyegy lányira áll a fenéktől. Egyébiránt a pontyhalászatnál 3—4 rudat is lehet, sőt kell használni, s még ekkor is alig

Cromwell I. Rároly képe előtt.

lehet egyszerre több halra számítani egynél, mert a ponty nagyon bizalmatlan és sokáig kerülgeti a horgot, s csak akkor kap bele, ha meg van győződve, hogy veszély nem környézi.

Csukahalászatnak legjobban az őszi idény kedvez. Nagy számmal találhatók mesterseges vizekben, de bár már előbb is ehetők, szent Mihály napja előtt szinte lehetetlen egyet is fogni belőlök. Természetes és mesterseges apró halak egyaránt jó csalétket adnak s ezeket a falánk állat nagy mohósággal kapja el, azonban az első rángatásra nem szokták mindjárt kihuzni, hanem még mintegy öt percnyi időt engednek neki, míg az étel el is nyeli. A horgot kihuzása azonban veszélyes ez állat eles fogai miatt, melyek fájdalmas sebet okozhatnak a kézen.

Legutóljára még a pisztráng- és lazaczhálászatról szóljunk egy pár szót, a mennyiben azok közt legkivált ezek közéjük ez időszert a két legdivatosabb halászat-nemet. Ki ne ismerné az előkelő asztalok e két legizletesebb halmemét, zamatos husokról és szép piros színökről? Abakra nézve kettőjük közt a lazac a szebbik, a pisztráng vállainál és fejénél vastagabb és idomtalanabb, míg oldalain kerek se élénk vörös foltjairól ismerhető meg. Egyébként oly sokféle változatban fordul elő, hogy alig lehet mindegyikre általános ismertetőjelet adni. Pisztrángra mesterseges csaléteken kívül gilisztákkal is lehet halászni, de ezeknek a már említett módon jól kikészítve kell lenniök, s horogra akként huzva, hogy annak minden részét fedezék. Fontos a pisztráng-halászatnál, hogy a horgot víz ellenében vessük be, mert a hal fejével rendszeren víz ellenében fokúven, így kevesebb veszi észre a halászt, továbbá a csalétek is kevesebb rongálásnak van kitéve, ha az ár alatt lassan sodortatik le, mintha az ár ellen tartjuk. De ha a hal tennakad is, kevesebb kell így attól tartani-

nunk, hogy a horog enged, s végre, mivel a pisztráng-halászatnál nem ritkán lábbal is kell a folyót gázolnunk, ily módon eleje van véve annak, hogy a vizet felzavarjuk: két-három horog sem felesleges ily esetekben egy zsinegen.

Nagyban a pisztránghoz hasonló módon fogják a lazacot is, azzal a különbséggel, hogy itt több tekintet kívántatik meg a csalétek időszerűségére is. Vannak tudniillik idők, midőn a hal szívesen elkapja a horogra aggatott kisebb halat, de nem a rovarot. A giliszta is csak a vízfelületnek egy egészen sajátos állapotában csábit. Ezenkívül lazaczhalászatnál az egész halászó-készülék nagyobb arányú és erősebb, maga a rud is 14—20 láb hosszú. Fordulnak elő esetek, hogy a hal következetesen kerülgeti a csalétket, a nélkül, hogy megragadná. Ilyenkor más-más étkekkel kell próbát tenni, mert minden siker a körülményektől függ. Nagyobb rovarokat kívánnak a horogon is, míg kisebb vizekben, főleg ha az nem egészen tiszta, élénkebb színű kisebb műrovarok is megteszik a hatást. Mert tudvalevő, hogy a lazac szeret a víz fenekén tanyázni, s nem ritkán csak a szín élénksége csalja fel a felületre.

Nem szándékoztunk e sorokban kimerítő szabályokat adni a halászat sportszerű folytatására, csak épen a főbb elvekre mutattunk rá oly czélből, hogy e divatos időtöltést a nagyobb közönséggel is megkedveltessük. Kevés gyakorlat, és némi tapasztalat könnyen ki fogja egészíthetni az itt elmondottaknak hiányosságait.

—i—r.

A madarak vándorlása.

LAKATOS KÁROLYTÓL.

(Folytatás).

«A madárvonulásra nézve átkutatott vonalak és területek leginkább a földgömb keleti felére esnek, tehát Európára egészben, még pedig a sarkövig; Ázsiában, még pedig a Kapsi-tenger és Bajkál-tó vonalától északra fekvő részekre, e földrészek legkeletibb szélein végig s néhány adat által Ausztráliával is összekötve: végre Afrika északi részére, itt azonban leginkább csak a Nilus mentén kissé bemélyedve. A nyugati fél, vagyis Amerika kimarad, részint éghajlati sajátosságainál fogva, melyek nem engedik meg a tűnemények rendes kifejlődését.*)

Ott, hol a madarak vonulási útja a kontinensen keresztül vezet, a madarak a folyórendszer vízváltóját mindig felhasználják, továbbá követik a tengerek partját, s a tengereket mindig ott szelik át, ahol az legkeskenyebb. Eszmelánczolatnál fogva megemlítem, hogy a szárnyasok (különösen uszó és gázló osztályaik) Erdélyben a Maros és Olt mentében szoktak vonulni; de a más osztályu madarak is a tágabb és alantabbi völgyeket keresik fel, mivel nagyobb részök nem szeretvén magasban repülni, nem érezhet ingert a legmagasabb hegyek vízváltói felkeresésére. Azonkívül vonulásuk idejekor a legmagasabb hegyek vízváltóin, különösen tavaszkor, még hó, mindenestre pedig hideg van, minek következtében ott a rovarvilág is a növényzettel egyetemben még elrejtözve téli álmát alussza s így a melegvérű s következőleg jó étvágyu szárnyasok ott a magasban elfagyhatásnak, mindenestre pedig hidegnek és éhségnek lennének kitéve, amelytől épen vonulásuk által akarnak menekülni, s habár némely sebes röpülésüknél fogva terjedelmes hegysége-

ken átröpülhetnek rövid idő alatt s így az éhségtől mentesíthetik magukat, mégis megmarad a hideg, mely iránt a sebes röpülők közül is többen, mint a fecskék, hogy mily érzékenyek, arról meggyőződhetik mindenki a késő tavaszi fagyok beálltakor, midőn a várva-várt kedves madarakat a hidegtől megdermedten rakással szedhetni össze.*)

A visszavonuló madarak Herman O., Brehm és más kiváló szaktekintély egybehangzó állítása szerint, öt ponton kelnek át a Földközi tengeren, egy ponton pedig megkerülik azt. Az első ut végig vezet Afrika nyugoti partján, s Gibraltárnál keresztül vágva, Spanyolország nyugati partján fut tova. A második átkelési pont Marokkónak az a része volna, honnan Spanyolországnak keleti partját legközelebből érhetni, mely ut azután tovább visz a Rhone torkolatba, s innét tovább. A harmadik Tunisból indulna ki Korzika és Szardinia szigetek felé, szinte a Rhone torkolatába vezetve. A negyedik átkelési pontnak azt mondják, mely Tripolisból vezet Szcilia keleti partjára s Olaszország nyugoti partján végig ismét a Rhoneba vezet, ezen folyó torkolata levén a három átkelési vonuló vonal koncentratora, bogpontja. Végre az ötödik pont a Nilus deltája volna, honnan az ut Cyprus érintésével Kis-Ázsia déli partjait érve nyugot felé fordul. Ez az ut azonban már az ős Nilus torkolatában elágazik s egyik ága megkerüli a földközi-tenger keleti határát, de azután Cyprus szigete felett a vonulási ut tengeri vonala egyesül.

Ebből pedig azt a tanúságot vonhatjuk ki, hogy a vonuló madárseregek az ut rövidítése végett fölhasználják a szigeteket és tengerszorosokat, azaz, ahol tehetik, partokon végig vonulva, kerülőket is tesznek.

Ha a fentebb kijelelt bekezdett vonalokat úgy vesszük, amint azok végződnek, akkor a madárvonulási utak összesége két csoportra oszlik. A keleti csoport keleti határa Ázsia keleti partja; nyugoti határa az Ob folyó torkolata. A nyugoti csoport végződvényei egyfelől Izland, illetőleg Grönland és be a sarkkörbe; másfelől Novaja Zemlja; közbeesőleg pedig Spitzberga, Jan Majen és be a sark titkaiba (Herman, Sabine, Middendorff stb.). Tehát a Nilus a keleti csoportba, vagyis Ázsiába küldi legnagyobb részét a vonuló vendég madaraknak és csak kis részét Európába is, ellenben Afrika többi pontja kizárólagosan Európába.

Herman ur azt mondja,*), hogy a nyugati, vagyis az Európára szóló utcsoporthoz vándoraiból nekünk itt Magyarországnak nem jut semmi; a mi madár vendégfogadónk az ős Nilus, mely Ázsiába ereszti a kitelelt rajok nagy tömegét.

Ha a nyugati vagyis Európára szóló utcsoporthoz fordítjuk tekintetünket, látjuk, hogy a nyugat-marokkói vonal Francziország észak-nyugoti fokáig (Brest) együttesen tart, itt két ágra szakad: a délkeletire, mely a Rajna torkolatánál magába veszi a Rhonetól jövő egyesült, tehát marokkói, tunisi és tripolisi madárseregeket, s Dániába úgy oszlik fel, hogy az északi tenger német és svéd partvidékeit érintve, bemenjen Oroszországba és Ladoga-Onega tóisorokon át, a Fehér-tengert érintve, Novaja Zemljába, tehát az arktikus övbe. Ugyancsak a Brest táji választó észak-nyugoti ágat is bocsát, mely Anglia délnyugoti csucsán (Lands End) ketté szakad, nyugatról Anglia és Irland között vive, Islandba és Grön-

*) Csató János «A Sztrigy mentének stb. Term. rajz leir.» pag. 35.

*) A nagyut. pag. 27.

*) Herman, A nagy ut, pag. 24—25.

landba tart; de összekötő ágat bocsát abba az utba is, mely Lands End-től kezdve Angliát délről, később keletre megkerülve ismét elválk, hogy a svéd nyugoti partok fjordjain végig fusson s két vonalban is elvesszen az arktikus kör ismeretlen tájaiba.

A keleti útsoportól Herman a következő átnézetet adja: a a keleti útsoport bevezet a görög szigetcsoportok közt a Bosporuson át a Fekete-tengerbe, ezt részint nyugati partja hosszában megkerüli, részint a Konstantinápoly, Krim és Azovi tengervonalon keresztül vágja; felhasználja a vizválasztót a Volga és az Ob között; ágat bocsátván a Kaspi-tengerbe s az Aral-tó felé felhág az Obi öblön át Ázsia éjszaki partjaira, hol azonban szakadatlanúsága kiderítve nincsen s be kell érünk avval, hogy a vonuló fajok után következtek, hemegy a Jeniszen és Tunguszkán végéig a Bajkaltavon tura; továbbá a Lénán végig s a vivválasztón át az Amurhoz, melyet ott hagy el, a hol az éjszoknak kanyarodik: tovább ki, Ázsia keleti szélére: ismét a Lénától kezdve megkerüli Sziberiát, Kamcsatkát s két vonalon siet Japán felé, hogy az Amurtól jövő vonattal egyesülve délfelé tartson, még pedig az eddig végig követett szerény »fővényfutó,« a *Tringa subarcuata* tanúsága szerint, Ausztráliáig. — Letárgyalt utvonalokról megjegyzi Herman ur, hogy e vonalak mint főhálózat, úgy a mint folyótorkolatokat érintenek, ezekbe is bocsátanak madárrajokat, a melyek azután az illető folyamrendszerben telepednek is; példával szólva: a mi Dunánk folyamrendszere, a melyhez az összes, a Dunába szakadó folyók tartoznak, a Feketetenger nyugoti partján futó fővonalról kapják vissza a Nilus völgyében áttelelő vándormadaraikat.

Mielőtt vázlatos értekezésemet befejezném — megjegyzem, miszerint az, hogy a visszatérő vándormadarak (a költözők vagyis visszavonulók) *előörsöket* küldözgetnének előrefelé — mintegy annak kitudása végett: vajjon tiszta-e a levegő: szabad-e az út vagy se? — szerintem indokolhatlan téves állítás, mesebeszéd. Igaz, hogy egynemely madárfajok visszatérő egyedeinek rajait az érkezésben ugyanazon fajokból egyesek mindig megszokták előzni s csak később jó meg a tömeg, a sereg maga; de ezek a rajt megelőző egyes egyének nem ám szállásmesterek, hanem egyszerűen kevésbé fáradt, kevesebb siestát tartó, mindig vén utismerő tapasztalt egyének, melyeket hihetőleg a türelmetlenség, a vágy minél előbb czélnál lehetni is ösztökél előre. — Tény az, hogy az egynemű két vagy több ugyanazon nemű vagy esetleg fajú madár mindig megszokta pár órával, sőt egy, esetleg néhány napi időközzel is előzni; ámde ezek soha vissza nem fordulnak, hogy magukat correspondálás véget érintkezésbe tegyék a főcsapattal.

Némi vonatkozással az »előörsökre« tekintetbe veendő az is, miszerint az északibb vidékekre vonuló madarak sokkal korábban (s nem nagy csapatokban vagy épen rajokban, sőt gyakran csak kettesével, hármával, tizesével) érkeznek hozzánk, mint azok, melyek nálunk megtelepednek. Ezek azonban csakhamar tova is mennek. A mi vándoraink később jönnek és megérkeztek után pár napra szerteoszlanak a vidéken, vagy némelyek egyenkint, mások párosával, tízével-huszával a szélrózsa minden irányába szerteoszlanak az országban *egyenesen* rendes költőhelyeik felé tartva, melyet addig oda sem is hagynak, míg ivadékaikat föl nem nem nevelték, csak akkor kezdenek egyesek — különösen az uszó és gázló madarak — időnkint helyet változtatni, míg végre a költözés idejének elérkeztevel idehagynak bennünket.

Vadászati hírek.

A király mint vadász. Ő felsége az elmúlt 1883-ik évben a következő vadakat ejtette el: 97 nemes vadat Eisenerz, Radmer és Hieflau pagonyjaiban; 53 őzet, 65 zergét, 43 nyulat, 23 fajdkakast, 5 nyírfajdot, 3 császármadarat, 61 rókát, 1 menyétet, 4 vadmacskát, 3 borzot, 14 keselyüt, solymot. Összesen tehát 379 darab vad esett el a király fegyverétől.

Rudolf trónörökös f. hó 18-án a hütteldorfi pagonyban fenséges nejevel szalonkavadászatot volt. A vadászatban részt vettek még Teleki gróf, Wurmbrandt gróf, Traun Auersperg gróf stb. A vadászat két óráig tartott; a trónörökös 2 szalonkát lőtt, a többi vadásznak nem kedvezett a szerencse.

Az uralkodóház gödingi (Morvaország) családi birtokán 1883-ban 19 agancsár, 32 szarvastehen, 98 őzvad, 7618 nyul, 4032 tengeri nyul, 1927 füzán, 4362 fogoly és 6 szalonka, — összesen 18.094 db vad ejtetett el. A saját és bérlet vadászterület 45,000 hold terjedelmű, miből 8000 hold erdőség.

A kilenczedik udvari vadászat márczius 18-án tartott Gödingben. A meet Hohenautól fél óra távolságban esett. Ifju Eszterházy Miklós a falkanagy szabadon ereszté a szarvast, s erre megkezdődött a run. A meleg időjárás daczára kitünő volt a scent s így a kopók sem vesztették el a vad nyomát. Félóráig tartó hajszólas után a társaság a deimarwaldi parkig ért, hol aztán az üldözött fővadat, mely átugrott a kerítésen, tovább üzhette. Csakhamar azonban a kopók elejtették a szimatot s a lovasok másfél órán át hasztalan keresték a gyorslábu szarvast. Felhagytak hát a további kereséssel és Lindenburgha tértek, honnét különvonat vitte a vadászokat Bécsbe. A királyon kívül, kit Thurn-Taxis herceg, Christalnigg gróf és Berzeviczy őrnagy kísérték, a vadászatban részt vettek: a nasszau herceg, Kinsky Ferdinánd gróf francia követ, Thurn-Taxis Sándor és Lichtenstein Rudolf hercegek, gróf Apponyi Antalné, Vecsera báróné, van Son asszony leányával, Dreher asszony, Esterházy Miklós, Andrássy Gyula, Hunyady Kálmán, Berchtold, Clam Galas, Hoyos, Henckel Arthur, Berchtoldheim, Apponyi, ifj. Wilczek János, Rudolf Jenő, Kinsky Zdenko és Krisztián grófok, Offermann és Twickel bárók, Colonel Primrose, Baltazzi Arisztid, Meichl György, Dreher Antal stb.

Klobusitzky János ur zsitva-ujfalusi vadászterületén az elmúlt vadász idényben a következő vadak ejtettek: Őzbak 12, erd. szalonka 33, Vadkacsa 9, vadgalamb 29, fogoly 465, nyul 424, férj 113, vidra 3, róka 8, kutya 28, macska 12, kánya 15, varjuszarka 104. Összesen: 2255. A vidrákra vonatkozólag megjegyzendő, hogy a zsitva-ujfalusi határban emberemlékezet óta nem volt vidra, s hogy a múlt idényben 3 lövetett s azonkívül másik 3 nyomoztatott, melyeket azonban nem sikerült megkaphatni.

Gyér szalonkahuzásra van kilátás az idén — pedig a szalonkák egyes példányainak korai megjelenéséből az ellenkezőre lehetett következtetni. Már itt van József-napja, s a szalonkák zöme még nem jött meg; csak egyes példányok láttatnak itt-ott, holott már meghaladták az ország határát, s a sziléziai és gácsországi lapok is jelezik egyes példányukat. Márczius 15-ig a legjobb szlavonai és somogyi revierekben 5—10 darabot lőttek. A legjobb vadászat, amit eddig hallottunk: br. Podmanitzky Gézáé volt, ki márczius 15-én a kállói erdőben (Gödöllő mellett) hajtatott, s vendégeivel együtt 11 drbot lőtt. Ezt sem egyszerre. — Ügylátszik, hogy a márczius elején a Karston és a karinthei alpeseken leesett hó és uralkodó szél miatt nem mertek, nem tudtak tömegesen átjönni, s a dalmát és bosnya vidék felé kitértek, különben az uralkodó szép idő mellett — itt kellene tömegesen lenniök, hisz már a siketfajd is megkezdé dürgését... A szepesi püspök erdeiből tudósítják ugyanis a Vadászlapot, hogy ott f. hó 13-án dürgés közben lőtték már az első fajdkakast; Nagy-Martonról (a soprony-ausztriai határhegység alatt) írják, hogy a nagykakas f. hó 14-én már próbálgatta a »Patti«-énál is szebb énekét, az első szalonkát pedig csak f. hó 16-án látták.

Vegyes sporthírek.

Országos lóvásár. A folyó évi márczius hó 16—17-én tartott országos lóvásár alkalmával felhajtatott 3984 darab ló; ebből eladatott 1160 darab. — Legtöbbször vettek a helybeli lókereskedők, és pedig remontáknak való 3 1/2, 4 és 5 éveseket, átlag 140—160 frtjával, hogy egy heti abrakolás, kikéfézés után az assentáló bizottságoknak (a mieink és az olaszokénak) 230—250 frtjával átadják. — Nehéz jó igáslovak párja 300—400 frtjával, könnyebbek 260—300 frtjával keltek; talyigába — építés és homok hordáshoz való, jó erős, csontoslovak 150—160 frtjával. Luxus-ló kevés volt ottkűnn; négyes mégis, szintugy egy pár jucker-fogat, de a lóteny. társulat istállóiban egy pár kitünő mindig találhatik.

Urat cserélt lovak. *Br. Nagy Gyula* hadnagy (16. huszár ezr.) megvette Anda p. k. ell. 1879. ap Marschall a Kukulka, Ibrahímtól (O. G. B. Vol. II. pag. 105.) *Garapich Alfréd* lovag urtól. — *Gr. Thun Miksa* főhadn. (13. drag. ezr.) megvette Statesman p k ell. 1875. ap Lord Gough a Gazelle, British Liontól (Racing Kalendar, Steeplechase Past 1881—1882. Vol. XVI. pag. 417.) hg. Auersperg Ferencztől. — *Gr. Stubenberg Camillo* hadnagy (2. drag. ezr.) megvette Nautilus p m ell. 1877. ap Giles l. a Sexagesima, Champagnetől (O. G. B. Vol. II. pag. 167.) Rauch György hadnagytól (2. drag. ezr.)

A budai új lövőház. A budai polgári lövész-egyesület f. hó 16-án tartotta rendes évi közgyűlését, mely alkalommal Érczhegyi Ferencz tizenhatodszor választatott meg egyhangulag főlövész-mesterül és Virágh Gyula egyesületi jegyzőül. A közgyűlés a választmány előterjesztését, mely szerint az új lövőház 40,000 frt erejéig a budai rézmáli dűlőben még az idén felépíttessék, elfogadta s felhatalmazta a választmányt, hogy a bemutatott építési tervek és költségvetés alapján az építéssel Hauszmann Sándor építésszt bizza meg, ki a kitűnő beosztással bíró terveket készítette. Ez a lövőház a legszebb lesz az országban.

Porzsoló Kálmán, lapunk munkatársa testgyakorlati heti közlőnyt indít ápril 1-én. Társszerkesztő Porzsoló Jenő lesz. A lapot «Herkules» névre keresztelték, ami egy kissé bizarrul hangzik, ez azonban nem zárja ki, hogy jóra való sportlap ne váljék belőle.

A prágai versenyekre szóló nevezések megjelentek. A sikerveenyekre kevés ló engagiroztatott, ellenben az akadályversenyekre sok jelentetett. — E hónap végével kell nevezni a bécsi áprilisi versenyekre, s a budapesti 1885-dik évi Wenckheim-Memorial-Stakesre, azonkívül kishánat jelenthető az 1884-diki St.-Legerre és Import-dijra.

A nizzai regatta versenyek előreláthatólag fényesen fognak sikerülni, amennyiben a nevezések eddigelé tömegesen érkeztek. *Annasona* a legjobb vitorlázók egyike, már utnak indult, Gladynnek angol yachtja is szerepel a nevezők közt; az amerikai golette *Danatless*, mely február hó 14-én érintette Algirt, szintén a pályázókhoz tartozik; továbbá beszélnek Cécile. Isa és mások részvételéről is. St. Cecilia gőz-yachtot a tavalyi nizzai győztest, lord Paget tulajdonát, Bourbon Henrik herczeg és Bardi gróf fél esztendőre bérelte ki, s azzal a hg. Lissabonban fog kikötni.

Rövid sporthirek. Az aradi lövészegyesület mult vasárnap tartotta meg ez évi rendes közgyűlését. — *A sopronyi őszi löversenyekre* az idén sok bécsi vendég várható. Bécsből különvonat indul ez alkalommal Sopronba. — *Káposztásmegyeren* nem lesznek a tavasszal parforce vadászatok, mint azt eleintén tervezték. — *Fesztetich Taszilo* gróf versenyistállóját Angolországból a Freudenauba hozatta. — *A nemzeti hajós egylet* márczius hó 28-án (pénteken) esti 7 órakor a «Vadászkürt» fogadóban évi rendes közgyűlést tart.

KÖZGAZDASÁG.

Budapest mint pénzpiacz 1883-ban.

Van-e önálló magyar pénzpiacz, számít-e Budapest, mint pénzpiacz? Azt mondják hogy nem, mert Budapest csak Bécs birodalmi székváros fiókja; ez az általános vélemény, sőt meggyőződés. Ha egyik-másik tekintetben megengedik is, hogy Magyarország és fővárosa önálló, pénzügyi tekintetben ezt kereken tagadni fogják, — a meddig csak lehet. Legyünk őszinték és valljuk be, hogy sok tekintetben függünk még Bécs pénzviszonyaitól. Bécsben székel az osztrák-magyar bank és a ketté-választás két főintézetre csak külsőség, és addig még alakilag sem lehet ketté választottnak tekinteni a jegybankot, míg az érczalapnak megfelelő része nem szállítatik Budapestre. Ha valamivel nagyobb is a kereskedelmi forgalom, a budapesti intézet dotációjával nem képes az igényeket kielégíteni, Bécsbe kell folyamodni a dotációnak pár millióval való felemeléseért, ép úgy, mint mikor a budapesti «főintézet», csak mint az osztrák nemzeti bank «fiókja» szerepelt. Külsőség az is, hogy van magyar alkormányzó is, mert mit ér az oly kormányzó, kinek nincs befolyása,

és hogy ez mennyire igaz, legjobban bizonyítja, hogy az alkormányzó állása annyira tiszteletbeli, hogy még fizetést sem kap. Dominál a bécsi pénzpiacz azért is, hogy összes hitelműveleteinket Bécsben, bécsi pénzintézetek és pénzesportok financirozzák. Ez ugyan már inkább a saját, illetőleg magyar pénzintézeteink hibája, melyek a váltó-eszkomptnál tovább nem merészkednek, jöllehet a kormány többször nyújtott alkalmat arra, hogy egyes műveleteket magyar pénzintézetek hajthattak volna végre. És még több ily körülménytől eltekintve, fölénye van Bécsnek Budapest felett fekvésénél fogva is. — Csak pár mérföldnyi és mégis mily nagy a különbség. A németországi sürgönyök például, mindig oly korán érkeznek Bécsbe, hogy az ottani tőzsde-üzletet közvetlenül befolyásolhatják, ellenben mikor Budapestre érkeznek, egyidejűleg megérkeznek már ama bécsi sürgönyök is, melyek jelentik, mily befolyást gyakoroltak a németországi sürgönyök Bécsben. Budapest tehát már mindig kész «hangulati» táviratot kap, úgy, hogy igen bajos lenne ezekre való tekintet nélkül, külön, önálló irányzatot inauguralni a németországi sürgönyök alapján. Így vagyunk Budapesten a németországi, de még furcsábban a párisi boulevard-táviratokkal. Míg a bécsi lapok már reggeli kiadásukban közölhetik a boulevard-forgalmat, addig Budapestre oly későn érkezik a távirat, hogy csak a másnap 5—6 órakor megjelenő esti lapok közölhetik. Pedig a párisi tőzsde-tudósítások reánk nézve nagy fontossággal bírnak, mert Párisban van elhelyezve állampapírjaink nagy része és a kibocsátandó új papírok főleg a párisi piacz fölvételére várnak. Ily körülmények közt igen bajos az emancipálásra irányuló törekvés.

Nincsen szándékomban elősorolni az összes okokat, melyek miatt Budapest még ma sem foglalja el a nemzetközi pénzpiaczon az öt megillető helyet, de egyet még is fel kell említenem, azt t. i., hogy ennek részben a kormány is oka. A magyar kormány abban a «szerencsés» helyzetben van, hogy évenként két-három operációt kell végrehajtania. Ki nem tartaná természetesnek, hogy akkor, midőn az operációra már nem lehet hátránnyal, a budapesti piacznak kellene legkorábban értesülnie, mely intencziók vezették a pénzügyminisztert és az előbbinél kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb feltételek mellett jött-e létre a szerződés? Ez természetesnek eléggé az, de még sincs így. Ha a magyar sajtó valamelyik képviselője elég bátor a pénzügyminiszter vagy valamely közegétől információt kérni egy hitelművelet iránt, el lehet reá készülvén, hogy a kért legalább is bolondnak fogja deklarálni, mert nagy államtitkot akár dobra verni. Az ily módon megleckéztetett magyar újságíró eléggé loyális az egészet zsebre dugni s talán azt is megfogadni, hogy soha többé nem lesz kíváncsi státus-titkokra. De mily nagy lesz meglepetése, midőn 24 órával később valamelyik bécsi lapban megtalálja azt az információt, melynek kéréscért őt megleckéztették. És ez nem mese, való igaz, a mit elmondottunk; a bécsi lapok budapesti tudósítói előtt mindig tárt a pénzügyminiszterium, de más miniszteriumok ajtaja is, és készséggel informálják mindenről, ellenben ha egy magyar lap kér információt azzal «nem szolgálhatnak.» Kérdjük már most, hogy legyen önálló és független a magyar pénzpiacz, ha saját műveleteinkről, is csak akkor értesülünk, mikor Bécsben már megcsinálták a hangulatot?

De nem csak a kormány, így tesz sok helybeli pénzintézet is. Egynémelyiknek derogálna, ha valamely műveletéről, mérlegéről a magyar sajtót korábban értesítené a bécsinél, sőt nagy meglepetésünkre találtunk nem éppen

elsőrendű bécsi, ugynevezet szaklapokban, vidéki pénzüintézetek drága pénzért közlött mérlegeit, de nem találtuk magyar lapokban, melyek szívesen és ingyen közlenék. Így hát közreműködik minden, hogy lehetetlenné tegye pénzüpiacunk függetlenségét; pedig van itt erő, van mag, melyből kicsirázhatnék az önálló budapesti pénzüpiac, csak mi magunk akarjuk, csak magunk ne akadályozzuk.

..... A pesszimizmus vak követői közzé kellene tartoznunk, ha az elmúlt évet gazdasági állapotainkra nézve elveszítettnek tekintenők. Ha nem mondhatjuk is, hogy az anyagi viszonyokban gyökeres átalakulás állott be, ha nem tudósíthatunk is jelentékeny vívmányok és nagy áldásokról, mégis ha nem tekintjük a helyzetet sötét szemüvegen, be kell vallanunk, hogy friss, bizalomteljesebb vonás jellemzi az összes termelési ágakat. A vállalkozási szellem élénkülni látszik, a leküzdhetlenné látzott marasmus helyébe új alkotási erő lép. — Nem az egykori idők «gazdasági lendületének» hamis csillama az, mely ez örvendetes fordulatot előidézte, nem kikölcsonzótt fény, melynek egykor évek hosszú során át gond és nélkülözés volt következménye. Normális, egészséges fejlődésnek örvendünk, megizmosodunk és alapos a remény, hogy sikerült oly alapot teremtenünk, melyen minden konjunkturával szembe nézhetünk. Megkíséreljük vázolni az elmúlt év pénzügyi viszonyait és alapul az osztrák-magyar bank üzletmenetét és kamatláb-alakulását vesszük.

Míg a megelőző évben valóságos pénzüválság alatt görnyedtünk, az 1883-iki esztendőben a kamattétel nagy egyöntetűséggel, meglehetősen alacsony maradt. A nagyobb pénzüintézetek okultak az 1882. októberi tapasztalatokon, és a fizetési eszközök korai mozgósítása által sikerült a legerősebb határidőkön is kamatláb-ingadozások nélkül átesni, sőt az őszi szükségletet is minden nagyobb nehézség nélkül lehetett kielégíteni. Már az osztrák-magyar bank kimutatásának felületes áttekintése is mutatja e teljesen megváltozott helyzetet. Jegybankunk eszközeinek igénybe vétele jelentékenyen növekedett. Nemcsak a váltóállományok legmagasabb tételei emelkedtek a megelőző évhez képest, a leszámítolási tárca minimuma is jelentékenyen növekedett. A bankkimutatások fontosabb elemzése mutatja, hogy 1883. első felében a váltó-tárca csak egyetlen egyszer (márczius 23-án) esett 122 millió alá; a megelőző évben szintén e napon közölte a bank az állomány legalacsonyabb tételét, de ekkor ez nem volt több 110 milliónál. Az első félévben január 7-én volt legmagasabb a váltóállomány, ugyanis ekkor 155.8 milliót tett és az első félév végén 151 milliót. A megelőző év első felében január 7-én 151 millióra rugott a váltóállomány de a félév végén 134.1 millióra és így kerek 17 millióval esett. Ép oly feltűnők a különbsétek a második félévben. Az osztrák-magyar bank legmagasabb váltóállományát a második félévben, október 31-én közel 176 millióval mutatta ki. — 1882-ben a bank a pénzüválság közepette ugyan e napon közölte a legmagasabb tételt és ez alig tett ki többet 169 milliónál. Legalacsonyabb volt a váltóállomány 1883. augusztus 23-án, mikor is 137.4 milliót mutatott ki a bank, a megelőző évben július 23-án volt legalacsonyabb 133.6 millióval. A jegyforgalom legmagasabb száma 1883-ban október 31-én éretett el, majdnem 390 millióval, a megelőző évben ugyan e napon 380 millióval; a legkisebb szám 1882-ben alig emelkedett 338 millió felül, ellenben 1883-ban egyszer sem volt kisebb 349 milliónál. A következő táblázat jegybankunk kölcsönüzletének és jegyforgalmának átlagos számaait mutatja az 1883. és 1882-iki évek első és második felében:

	<i>Jegyforgalom</i>	<i>Tárca</i>	<i>Lombard</i>
	millió forintokban		
1883. első felében.....	350.602	134.555	23.819
1882. első felében.....	337.797	128.758	20.465
1883. második felében.....	363.341	152.683	24.813
1882. második felében.....	352.938	148.629	27.204

Ugy mint a megelőző évben, 1883-ban is őszzsel voltak leginkább igénybe véve a bank pénztárai.

Nagy érdekléssel birhat, hogy a megelőző évben a pénzüpiac iránt támasztott nagyobb igények daczára a pénzüintézeteknél a betétek száma növekedett 1883-ban. Adatok bizonyítják, hogy 1883-ban a pénzüviszonyok a megelőző évhez képest javultak, de azt is mutathatják, hogy kellő időben eszközölt operációk és a készpénznek rendszer folyóvá tétele által a piacot pénzüválságok és kellemtelen pházisoktól meg lehet óvni, pedig az ily válságok azelőtt nálunk napirenden voltak és a megelőző évben is a legnyomasztóbban hatottak.

Csekély kivétellel az egész esztendőben nem volt hiány folyó pénzben és a támasztott igényeket mindig és nehézség nélkül lehetett kielégíteni. A pénzüpiac e kedvező helyzetének volt azonban egy árnyoldala: azért nem mutatkozott pénzühiány, mert kereskedelem és ipar pangott, mert a tőzsde, mely a legnagyobb igényekkel szokott felépni, egész évben stagnált.

Alacsony volt a pénzüérték általában egész Európában, mert az üzlettelenség, a kereskedelem stagnálása nemzetközi volt s az aranykiszivárgás Amerikába szintén csekélyebb volt, mint más években. Meg kell különben jegeznünk, hogy az arany kiszivárgása az Egyesült-Államokba az utóbbi években nem nagymérvűsége által keltett nyugtalanságot, mint inkább az által, hogy az mindig alkalmatlan időben történt, épen olyankor, mikor a bankok aranykészlete már amugy is alacsonypontra szállott. A folyó évben azonban a szokásos őszi idények is csekélyebbek voltak, és a bankok tartalékjai kedvező állásponton maradtak.

Leginkább a novemberi határidőtől tartottak, de az év e legnehezebb fizetési napjai is elmúltak, anélkül, hogy a hivatalos kamatlábat fel kellett volna emelni. — Meglehetősen kritikusok voltak ugyan e napok, de a nehézségek nagyobb erőmegfeszítés nélkül leküzdettek. Az osztrák-magyar bank majdnem a végletekig ment az igények kielégítése körül és általában meg tett mindent, mit tőle méltányosság tekintetében várni lehetett. Hasonlók voltak a viszonyok Európa minden pénzüpiacján.

A pénzüérték az angol piaczon is átlag alacsonyabb volt 1883-ban, mint 1882-ben, jóllehet az 1878-iki év kivételével magasabb, mint az összehasonlításképp közölt többi esztendőben. Ez semmiesetre sem lesz feltűnő, ha tekintetbe vesszük, hogy az 1882-iki év a párisi katasztrófának köszönhette magas pénzüértékét, mely katasztrófa még az elmúlt évben is éreztette befolyását, úgy, hogy az első félévben magasabb volt a pénzüérték, mint a másodikban.

Kende Zsigmond.

GAZDASÁGI KÖZLEMÉNYEK.

Vetések állása. A földműv.-ipar- és kereskedelmi miniszteriumhoz beérkezett jelentések szerint a vetések egészben véve jól telnek s kielégítően állanak. A korai vetések a száraz fagyok által szenvedtek s némely helyeken, különösen a repczék annyira megriktultak, hogy azok kiszántását eszközölték. A tavasziak a tartós szárazság miatt az Alföld déli részén levő némely megyében ki nem kelhetnek. A tavaszi szántás-vetési munkálatok sok helyt már bevégeződtek, némely felvidéki és erdélyi megyében azonban az időközben beállott havazások folytán képződött hótakaró miatt nem eszközölhetők.

Állategészségügy. Márcz. hó 11-től 18-ig a gazdasági állatokon helyenkint a következő betegségek észleltek: I. *Keleti marhavész.* — Magyarország, Fiume és környéke, ugy nemkülönbén Horvát-Slavonország egész területe ez idő szerint vészmentes. II. *Lépfene* következtében összesen 20 drb szarvasmarha, 5 drb sertés és 1 drb ló hullott el. III. *Takonykór* (és bőrféreg) miatt kiirtatott összesen 10 drb ló. IV. *Rühkór* miatt gyógykezelteték összesen 299 drb ló, 159 drb juh. *Horvát-Szlavonország.* Delmec alispánság Zelina helységében 1 ló takonykór miatt kiirtatott. Gospici kerület Dabar községben 2 drb. Kuterevo helyiségben 8 drb ló rühkór miatt gyógykezelteték. *Romániában* vészes községek: Corbu és Maicnesci (rimnicul-sarati ker.) Európa többi államai — Orosz- és Törökország kivételével — a marhavésztől mentesek.

Nyilvános méncsikó-vásárt a földmiv. minisztérium az idén kevesebbet fog rendeztetni, mint a múlt évben. Összesen 170 méncsikó fog beszereztetni s pedig leginkább ménesekből, mert tapasztalás szerint ezekből válik be a legtöbb és legjobb apaló. A vásárlással megbízott állami közegek, Horváth altábornagy és Tanfi osztálytanácsos már el is indultak vásárló-körutjokra s április 26-áig fognak vásárolni.

Az «Oenolin» boderítő szerrel a földmivelésügyi miniszter megbízásából több rendbeli kísérlet tétetett. Az «Oennolin» Bürstenbinder és Mavenstein hamburgi lakosok találmánya s gyors hirre vergődött. Az első kísérlet hegyaljai borokkal történt Tarcalon, az ottani vinczellérképezde pinczejében, azután a budai vinczellérképezde pinczejében és pedig itt zavaros, rossz borokkal is, végül történt kísérlet az országos központi pinczében mindig hivatalos ellenőrzés mellett. A márcz. 16-án d. e. 10 órakor tartott szakértői értekezlet az itteni kísérletek eredményét volt hivatva megvizsgálni s erre vonatkozólag véleményt nyilvánítani. Az értekezleten jelen voltak a minisztérium részéről Lipthay István miniszteri tanácsos, Máday Izidor osztálytanácsos, Sárosy-Kapeller Ferencz min. titkár, Miklós Gyula bor. kormánybiztos, Kremer Fülöp főpinczemester, a termelő- és szakértői körből: Keglevich István gr., Kerkapoly Károly, Koppély, Gönczy Pál miniszteri tanácsos, Liebermann Leo tr, a kísérleti állomás igazgatója, Wartha Vincze műegyetemi tanár, Molnár István a budai vinczellérképezde igazgatója. Felolvastattott a tett kísérletekről szóló jelentés, melyből kitűnik, hogy a kísérleti állomáson egészségi szempontból történt elemzés azt mutatta, hogy az egészségnek ártalmas anyag a derített borokban nem találtatott. Ezután rövid eszmecsere fejlődött ki, melyben részt vettek Wartha Vincze, Liebermann, Kerkapoly, Keglevich István gr., Koppély és Miklós Gyula. Felmerülvén tárgyalás közben az a kérdés, hogy szesztartalom és állandóság tekintetében nem lenne-e szükséges további kísérletek tétele, abban történt megállapodás, hogy *további kísérletek tétessenek* és pedig nagyobb mennyiséggel, melyek által konstatáltatnék az illető borok szesz és savtartalmu arányának mibenléte s ez utóbbiak viszonyai. Kimondatott egyszersmind, hogy az állandóság tekintetében történendő kísérlet a boroknak *délvidéki tengeri utra küldése* által is megtéessék. Erre megizeltettek a bemutatott borok. Az iteni kísérletek oly borokkal történtek, melyek derítése nagy nehézségekkel járt, s az összehasonlító izelés nyomán konstatáltatott, hogy a derítés után a borok *íze simább és finomabb lett*, s mindnyája tiszta tükröt nyert utána.

HETI SZEMLEK.

UDVARI HIREK.

A király f. hó 18-án szokott vadásztársaságával Gödingbe rándult szarvasvadászatra. 19-én délután meglátogatta a betegen fekvő gróf Pejacevich lovastábornokot s hosszasan időzött ágyánál.

Királyné ő felsége márczius 16-án délben utazott el Mária Valéria főhercegnővel az Elisabetbahn nyugoti vasut külön vonatával Wiesbaden felé, a király kikísérte őket a pályaházba s ott bucsuzott el tőlük. A királyasszony másnap reggel 8 órakor érkezett meg Wiesbadenbe. Gyönyörű, tavaszias reggel volt. A felség, ki Hohenembs grófné neve alatt utazik, minden hivatalos fogadtatást mellőzni kért; a pályaházban csak Wurmb kormányzósági elnök és Strauss rendőrfőnök jelentek meg, kikhez a királyné pár barátságos szót intézett, aztán Mária Valéria főhercegnővel bérkocsiba szállt s «a négy évszakhoz» czimű fogadóba hajtatott. A kíséret kocsiai a felség fogata után robogtak. Bár kora reggel volt, a Wilhelmsstrassén nagy közönség volt, mely a vendégeket tiszteletteljesen üdvözölte. A királyné egy hónapig fog Wiesbadenben időzni, aztán két hétre Heidelbergbe megy, hol kíséretével a

Schlosshotelben száll meg, visszautazva néhány napot Münchenben tölt. — A felség udvari urvosa dr. Widerhofer, ki a kísérettel szintén Wiesbadenbe érkezett, kedden visszautazik Bécsbe s helyette a laxenburgi udvari orvos, dr. Kerzel ezredorvos megy Wiesbadenbe. A királyné orvosi rendelet folytán, mint már évek előtt is, most megint kanczatejet iszik. Bécsből hetenkint háromszor Schönbrunnba ment, az ugynevezett «Tiroler-Garten»-be, hol a Kaukázusból hozott tatár lovakat tartották, és egy pohár tejet ivott. E lovakat most Wiesbadenbe szállították.

A trónörökös márczius 19-én egykori nevelőjét Latour altábornagyot meglátogatta s félóra hosszan időzött nála. Konstantinápolyban a trónörökös pár a Miramare yachton fog lakni, hogy Konstantinápolyban való öt napos tartózkodása alatt szándékolta kirándulásait a Herceg-szigetekre és a Márványtenger ázsiai partjaira annál könnyebben megtehessek. Magától értetődik, hogy nem fogják a szultán felajánlott vendégszeretetét visszautasítani, hogy egy rövid időt akár a Jildiz-kioszkban, akár a Dolma-bagdszaban el ne töltsenek, mely okból mindkét palota az esetleges fogadtatásra be fog rendeztetni. Az osztrák-magyar telep kebeléből végrehajtó bizottságot küldött ki, melynek feladata a vendégek tiszteletére rendezendő ünnepélyességekről intézkedni. Annyit máris határoztak, hogy az osztrák-magyarok egy bérelt hajó fedélzetén az egész Bosporus bejáratáig eléje mennek a trónörökös párnak. Calice báró a nagykövetség és a konzulátus személyzetével a Taurus gőzösön Várnába utazik, hogy ott a trónörökös párt üdvözölje és kíséretében jőjön Konstantinápolyba.

József főherceg családjában legközelebb örvendetes családi esemény fog bekövetkezni. A fenséges pár ezt Fiumében, illetőleg abazziai nyaralójában várja meg s onnan csak később tér vissza Alesuthra. A főherceg Fiumében ünnepelte nevenapját. Előtte való nap a gyönyörű időt felhasználva családjával és Rainer főherceggel kirándulást tett a Deli gőzösen a Quarnero különböző pontjaira. Másnap este Fiumében nagyszerű kivilágítás volt. Az egész belső kikötő vörös bengáli fényben uszott. A védgát mögött egész hosszában, lángesoportok emelkedtek. A Deli gőzös lampionokkal diszitve állt a kikötő közepén, a színes röppentyüket százával szórva magasba. A városi zenekar előbb a főherceg nyári laka előtt játszott, azután az utcákon vonult végig, a nép ezreitől kísérve. Ő fenségeik nyári lakuk egyik alkalmas pontjáról nézték a valóban gyönyörű éji képet.

Lajos Viktor főherceg márczius 20-án gróf Chalonievszky kapitány társaságában teljes inkognitóban Bécsből Budapestre érkezett és az Európa fogadóba szállott. A főherceg este ezredesi egyenruhában szárnysegéde kíséretében jelen volt a népszínház előadásán, s másnap meglátogatta az ötvösműkiállítás, mely érdeklődését teljes mértékben kielégítette.

TÖRVÉNYHOZÁS.

A képviselőház folyó hó 17-i ülésére a Tiszának és mellék folyóinak szabályozásáról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása volt kitűzve. A napirend előtt azonban az elnök bejelentette, hogy Ugron Gábor képviselő beadványt intézett hozzá, melyben az foglaltatik, hogy Ugron márczius hó 15-én Czepléden személyesen bántalmaztatott abból az alkalomból, hogy oda ünnepi beszéd mondására meghívott és ott megjelent. A beadvány egyik pontja így hangzik: «Az isteni tisztelet végével meghívóink társaságában az ünnepély alkalmára készített emelvény felé tartottunk. Midőn az emelvényhez érteztünk Széll György képviselő és társai utasításából az emelvényre lépésben megakadályoztattunk, szidalmakkal, kő, tojásdobással, taszigálással, lökdöséssel fogadtattunk. Később pedig, midőn a városházára akartam volna távozni és a tömeg kétharmadrészén keresztül is hatoltam, hátulról, állítólag Csátár Zsigmond által hangoztatott megjegyzés következtében fütykösök és dorongokkal fejemre több ütés méretett.» A beadvány végén ez áll: «Amennyiben pedig a képviselőnek mentelmi joga és a háznak tekintélye megsértetett volna, ezen jelentéssel annak orvoslására alkalmat kívánok szolgáltatni.» Az elnöknek amaz indítványát, hogy Ugron Gábor előterjesztése utasíttassék a mentelmi bizottsághoz, általános helyesléssel fogadták, mire Tisza Kálmán miniszterelnök rövid felszólalásában biztosította a házat, hogy a kormány a hatalmában álló minden eszközt alkalmazni fogja a végből, hogy a esendháborítás, rendetlenség, talán büntény megtorolassék. A miniszterelnök e kijelentését élénk helyeslés követte, mire felemelkedett Széll György, kit Ugron levelében azzal vádolt, hogy az ő utasításából is kezdődött a támadás. Különös zugás támadt a házban, mikor Széll György szólni kezdett, hanem azután csönd lett, és a ház a kérdés iránt való általános érdeklődésnél fogva figyelemmel hallgatta a szónokot. Ezután egyhangulag elfogadták az elnök indítványát, s e szerint Ugron Gábor előterjesztése a mentelmi bizottsághoz utasított. Következett a napirend, vagyis a Tiszának és mellékfolyóinak szabályozásáról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása. A ház elintézte

örparancsnokságbeli alezredesnek, *Neugeboren* Gusztáv 2. beauforti báró du *Mont-Várhegyi* Lajos 1., és *Sönser* Nándor, 2. sz. m. kir. csendőrparancsnokságbeli őrnagyoknak, továbbá *Ujhegyi* Béla, 4. sz. m. kir. csendőrparancsnokságbeli I. osztályu százados-parancsnoki helyettesnek, és *Kovács* Béla, 2. sz. m. kir. csendőrparancsnokságbeli II. osztályu századosnak, a legfelső dicsérő elismerés nyilvánították.

EGYLETEK ÉS TÁRSULATOK.

A Szt.-István társulat márcz. 20-ikán tartotta ez évi közgyűlést. Az elnökséget *Simor* János bibornok-hercegprimás vitte. Rajta kívül még *Haynald* bibornok, *Samassa* érsek s kilencz püspök volt jelen. A világi főrendűek közül a két megválasztott elnökön kívül csak gróf *Zichy* Nándor jelent meg. A bibornok-hercegprimás tartotta a megnyitó beszédet. E beszédben mindenekelőtt az egy év óta elhunyt két elnökről: *Mailáth* Györgyről és gróf *Czirák*y Jánosról emlékezett meg hosszasan, kitüntetvén mindketőnek a valláshoz és az egyházhoz való rendületlen ragaszkodását. Ezenkívül fejtegette, hogy a kath. egyház és a közmívelődés a kath. vallás és a hazaszeretet mily benső és válhatlan kapcsolatban vannak egymással s miként emelik egymást. Buzdítá a híveket, hogy ragaszkodjanak az egyházhoz és papsághoz s az «ultramontan» elnevezéstől ne riadjanak vissza. Beszédje végén *Mailáth* és gr. *Czirák*y megüritült elnöki helyére gróf *Károlyi* Sándort és gróf *Apponyi* Albertet kandidálta, kik közfelkiáltással nyomban megválasztattak. Az új elnökök helyük elfoglalása alkalmával beszédet mondtak. Gróf *Károlyi* Sándor ama szerepről beszélt, mely az egyetemes közgazdasági fejlődésben, a tőke felhalmozódás és pauperizmus kiegyenlítésében, a szabad verseny hátrányainak szelidítésében az egyházra és vallásra vár. A szabadság és egyenlőség mellé — ugymond — szükség, a testvériség, melyet a nagy forradalom jelszólul tüzött ki, de meg nem valósított, s melyet az egyház és vallás közreműködésével kell és lehet megvalósítani. Gróf *Apponyi* azt fejtegette, mily nagy része van az egyháznak a hazafiság és nemzeti kultúra előmozdításában. Beszédében érdekes, hogy kemény szavakkal ítélte el az ugynevezet kulturharczot, azt a harczt, melyet — kivált Németországban — az állami jogok érdekében vivnak a kath. egyház ellen. Közlebbi politikai természetű nyilatkozatok egy oldalról se tartattak. *Apponyi* gróf beszéde után *Tárkányi* Béla alelnök terjesztette elő jelentését: a) *Majláth* György elhunyt alkalmából a pápához intézett föliratról, melyet az alelnök m. é. május 2-án mutatott be Rómában személyesen a pápánál, ki teljes részvétét fejezvé ki az elhunyt jeles férfinak halálán áldását adta a társulat működésére s összes tagjaira; b) a társulat működéséről, belefoglalva 12 évi alelnökségének nevezetesebb momentumait, megemlítette, hogy az 1883. évi kiadványok példányszáma összesen 595,500 volt, alelnökségének második hatéves ciklusa alatt a társulat 2.997.000 példányt adott ki, keletkezésétől kezdve pedig harminczhat éves eddigi pályája alatt a társulat összes nyomtatványai 10.686.900 példányban 81.552.508 iven jutottak forgalomba. A társulat irodalmi, szellemi működéséről a pénzügyre áttérve, a kiosztott jelentés szerint a társulat bevétele a múlt évben 92.591 frt. 19 kr. volt, kiadása 90.731 frt. 87 kr. *Tárkányi* Béla alelnökségének 12 éves tartama alatt a társulat bevétele meghaladta az egy millió frtot, számszerint 1.000.222 frt 62 krra rugván, kiadása megközelítette az egy milliót, a szám 983.097 frt 65 krt tüntetvén elő. A társulat tőkepenzeinek összege a múlt év végeig 80.346 frtra emelkedett. — *Kerékgyártó* Árpád egyetemi tanár felolvasta a jelentést «Magyarországon a kereszténység első korszakát» tárgyazó pályázatról, melyre *Tárkányi* Béla alelnök harmadéve 100 drb aranyat tüzött ki. A három bíráló összhangzó véleménye szerint a IV. számú «Plus afferunt utilitatis stb. Card. Bona» jellegű munka érdemesítettvén a pályadíjra, szerzőjéül a bibornok-primás által felbontott levélkéből dr. *Balits* Lajos hittudor, a győri nagyobb papnövelde tanulmányi felügyelője tünt ki, kinek a 100 aranyos pályadíj kiadatni rendeltetett. *Tárkányi* Béla az általa pártolásba vett magyar egyháztörténelmi mű folytatásául most ismét 100 drb aranyat tüzött ki e kérdésre: «Adassék elő művelt nagy közönségünk számára — újabb kutfői alapos vizsgálatok nyomán — a kereszténység története Magyarországon szent László király halálától az árpádházi királyok kihaltáig.» A közgyűlés nagy lelkesedéssel fogadta az alelnök nemes ajánlatát. S mivel alelnökségének második hatévi ciklusa letelt s az alapszabályok 5. §. szerint köteleességszerűen bejelentette lemondását: a bibornok-hercegprimás meleg szavakkal fölhívta, hogy vállalja el továbbra is az alelnöki teendőket, mit a közgyűlés helyeslése követvén, *Tárkányi* Béla a Szent-István-társulat alelnökéül továbbra is megválasztatott s megköszönvén az iránta most már harmadizben nyilvánuló bizalmat, kijelenté, hogy ebben legfényesebb jutalmat látja egyházirodalmi működésének.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A közjogi alap bukása. E czim alatt egy élénken irt névtelen politikai röpirat jelent meg, mely sok érdekes leleplezést tartalmaz s amellet érvel, hogy a mérsékelt ellenzéki párt egyesüljön a függetlenségivel egy tömör közjogi ellenzékké. A vastagkönyv ára 2. 40.

A gróf Teleki-jutalomdíj nyertese. Az akadémiának márczius 19-én *Pauler* Tivadar elnöklete alatt tartott ülésében *Csiky* Gergely jelentést tett a gróf *Teleki*-féle 100 aranyos pályázat eredményéről. Az idei pályázat nem a tehetségtelenek arenája volt, s meddőnek nem lehet mondani. Huszonhárom vigjáták közül akadt egy, melyre a bírálók egyhangulag kimondták, hogy száz darab aranyban részesüljön. Kifogásuk van elég ellene. Szinpadra csak tetemes módosítással juthat, de dicsérik költészeti tulajdonait, s naiv bájakat találtak benne. Mosolygó vidámságát ahhoz a derült éghez hasonlíthatja *Csiky*, mely alatt a darab eseményei játszanak. A tárgy a hellén világ violaszínű ködébe van elhelyezve, képzelt világba. Czime: «Első szerelem». Szerzőjéről előlegesen mit sem lehetett tudni, pedig az a hír kiszivárgott, hogy melyik a kiválasztott darab. A jelentés elhangzása után általános kíváncsisággal fordult a figyelem *Pauler* elnökre, ki felbontván a lepecsételt papirzacskót, kitünt, hogy a nyertes szerző *Somló* Sándor, ez idő szerint szegedi színész.

Közgazdaságunk és kereskedelmünk 1883-ban. Szerkesztették *Kormos* Alfréd és *Kende* Zsigmond. Százhusz oldalra terjedő vékony könyv magvas tartalommal, sok önálló s kellő tájékozást nyújtó fejezettel a közgazdaság különböző ágai szerint. E fejezetek czimei: Az 1883-ik évi általános jellemzése. 1. Az aratás. 2. A pénzügyi helyzet. 3. A pénzpiacz. 4. A tőzsde. 5. A rente-konverzió állása. 6. A pénzügyintézetek. 7. A biztosítási ügy. 8. Az iparügy. 9. A közlekedési ügy. 10. A pénzügyintézetek és részvény-vállalatok országos nyugdíjintézete. 11. A kereskedelem. 12. A gabna-üzlet. 13. A liszt-üzlet. 14. A gyarmatáru-üzlet. 15. A kézműáru-üzlet. 16. A sertés-üzlet. 17. A bor-üzlet. 18. Utószó. Az élénk tollal s nagy szakismerettel irt mű szerzőjétől, *Kende* Zsigmond urtól mai számunk közgazdasági rovatában közlünk egy figyelemreméltó cikket.

A Lutri. *Irla* *Jovannovich* Pál. A pécsi püspöki jogakadémia megnyitásának ötven éves jubileuma alkalmából hirdetett pályázaton 10 drb arany jutalmat nyert műre írója előfizetést hirdet. E mű a játékok, különösen a nyilvános szerencsejátékok, a számsorsjáték, osztálysorsjáték, ezek elfajulásai, a sorsjegyekölcsönök, jótékony-célú sorsjátékok történetével és lényegével, azonkívül a számsorsjáték (kis lutri) matematikájával könnyen érthető nyelven foglalkozik, ugyszintén előadja a szerencsejátékok káros közgazdasági hatásait s szól a napirenden levő igérvény- és részletiv szédelgésről is. Az előfizetési pénzek (példányonként 1 frt) szerzőhöz küldendők Pécsre (*Nagy-Flórián* u. 4. sz.)

Zimándy Ignác a bölcsélet s egyetemes történelem okleveles tanárától megjelent: *Hiteles zsidó káté* 516 l. 33 iv ára 2 frt. Szerző e roppant apparatussal szerkesztett művében, melyet *Somssich* Pálnak s azon képviselőknek ajánl, kik saját vallomásuk szerint a hiteles zsidó kátét nem ismerik, vitatja, hogy a «talmud hitágazatai — istentagadások, imái átkok a koroná s fejedelem ellen és vallásos szertartásai rituális gyilkosságok.»

M Ű V É S Z E T.

Munkácsy Mihályról. *Albert* *Wolf* a *Figaroban* *Carolus* *Durand* felől tárczázva, ezeket írja: «A festők rangját a fogatok száma után lehet megítélni, melyek péntekenként házaik előtt megállanak. *Munkácsy*nak van a legpsuttebb klientelája; nincs az a péntek, hogy ötven díszes fogat ne álljon meg kapuja előtt; mindenféle családok színeibe öltözött lakájok nyitják ki a kocsik ajtóit; a bakokon *Páris* legpompásabb ruhájú kocsisai ülnek; a coupék, victoriák, landauerek hosszú sort képeznek; a látogatók a nagy hotelba tódulnak, melynek szárnyépületében *Munkácsy* rendezett be külön műtermet, a hol óriási vásznait festi. Egy év óta dolgozik a két lator közt megfeszített *Krisztus* képén, e nagyszerű művön, a melyről közelébb szólni fogok. Mióta *Munkácsy* királya nemesi rangra emelte, a látogatók még v'lauabbak, mint előbb. Bárót másképp látogat az ember, mint holmi egyszerű festőt; a kocsisok még nyalkábbak, az inasok még kikentebbek *Munkácsy* ur palotája előtt, ez a párisi elegancia netovábbja; szinte azt hisszük, hogy a polgármesteri hivatal előtt vagyunk, valamely szenzációs menyegző napján.»

Siemiradzky nagy képe: «Egy orosz fejedelem elégetése a X. században» ki van állítva a berlini *Mayer*-féle műcsarnokban. A kép hatása igen hatalmas; az alakok, a kompozíció, a színezés, a felfogás, a jelenetek megragadóan természetesek és nagyszerűek. Nemsokára a nagy festmény *Budapest*en is látható lesz.

Longfellow, amerikai költő mellszobrát leplezték le nemrég a londoni *Vestminster*ben. Az új világnak ez az első férfija, a kit az a tisztesség ért, hogy az angol *Walhallába* bejutott.

S Z I N H Á Z.

A nemzeti színházban. Paulay Ede, a jeles drámai igazgató közelebb egy egész sor régebbi jó színművet szándékozik feleleveníteni Szigligeti, Gaál József, Kisfaludy Károly műveiből. Hír szerint Rákosi Jenő Aesopusát és Toldy Istvántól A jó hazafiakat is előadják, mely költői színművek — kivált a költői szépségekben gazdag Aesopus — egy időben annyi tapsot s oly osztatlan tetszést arattak.

A magyar színész egyesület elnökségétől a következő sorok közlésére kértünk fel: A magyar színész egyesület központi igazgató-tanácsa a vidéki színészet nyugdíj-alapjának növelését a hazafias közönség áldozatkészségébe ajánlva tisztelettel kéri mindazon honfiakat és honleányokat, kiknél e célból gyűjtő iv van, hogy azokat hivatalos helyiségébe (kerepesi ut 13. sz.) sziveskedjenek mielőbb beküldeni.

Z E N E.

Az ezredik czimbalom, mely Schunda V. J. gyárából kikerült, alkalmat adott a derék czimbalomkészítőnek egy élvezetes ünnepély rendezésére. Az ezredik czimbalmon a hangszerkészítő leánya Irma, játszott változatokat a «Velencei karnevál» ismert dallamára. A hangversenyen Ódri Lehel is részt vett, Don Juanból és magyar népdalokat énekelve.

Bülow Rotterdamból, hol most hangversenyez, berlini barátainak azt írja, hogy ő a meiningeni hercegséghez benyújtotta lemondását s ezzel egyszersmindenkorra végét vetette a berlini «Hülsczirkusz» ügynek. Hanem a mit Bülow ír, azt tudvalevőleg nem szokás komolyan venni.

N Ö V I L Á G.

A legszebb női kezek. Campanson francia fiziológ rangfokozatot állított össze a legszebb női kezekről a különböző nemzeteknél. A pálma az irlandi nőket illeti meg, mint akiknek a legszebb kezeik vannak. Utánuk a lengyel nők következnek. Az angol hölgyeknek fölülte tett és husos, eilenkezőleg az amerikai nőknek hosszú, keskeny kezeik vannak; a német nők keze széles és rövid. A francia, spanyol és magyar nők kezei szintén szép formákat mutatnak, de különösen kicsiségükkel tűnnek ki.

Egy színésznő hagyatéka. Gallmeyer Jozefin, az elhunyt bécsi színésznő, a hivatalos összeírás szerint 1387 darab ingóságot hagyott hátra, 19,520 forint értékben. Van köztük sok értékes és sok különös. Ruha, jelmez van vagy négyszáz darab, ezek közt egy, melyet még hivatalosan is kétezer forintba becsültek. Kalap van vagy ötven, több száz forintos darab is. Értékes ezüst servicek, apró emléktárgyak s mintegy 25 legyező, ezek közt a Milán szerb király ajándéka, mely gyöngyházból készült, allegorikus alakokkal, arany foglalóval, a szerb czimerrel és a szerb király monogramjával, a fogóján pedig nagy gyémántkövel. Azután festmények, szobrok, csecsebecsek, drapériák, szőnyegek, a Wertheimszekerényben egy bronz-urna s benne ama koszorú hamva, melyeket a művésznő kapott. Továbbá díszes könyvek és ékszerek; ez utóbbiak közt egy karperecz, a király ajándéka, 800 forintba becsülve. A furesaságok közt van egy kis bronz bitófa, melyre a művésznő azoknak neveit húzta föl, akikre haragudott. Most mindezeket az ingóságokat árverés útján eladják.

IPAR ÉS KERESKEDELEM.

A magyar aranyjárdék konverziójára vonatkozó felhívás márczius 22-én jelent meg. Mint irtuk volt, ezuttal 100 millió frt 4 % -os aranyjárdék kibocsátásáról s az ennek megfelelő 6 % -os kötvények bevonásáról van szó. Az aláírás szólhat készpénzre, szólhat 6 % -os kötvénynek 4 % -osra való kicserélésére. A kicserélés a következő módokat mellett történhetik: A 100 frt névértékű 6 % -os járdék-kötvények 103 % árfolyamon számítva (papírban 122.19 frt) 206 márkával vétetnek át és ezzel szemben a 4 % -os járdékkötvények 74 1/4 % árfolyamon (papírban 91.66 frt) bocsátatnak ki, a mihez mindkét járdéknál a kamatok január 1-étől márczius 31-ig hozzászámítatnak. A 6 % -os aranyjárdék címletek tulajdonosai a becserélést azonnal eszközölhetik. A készpénzfizetes mellett történő aláírásokra nézve az aláírás ár 77 1/4 % német birodalmi értékben, 1 arany frt = 2 márkával számítva, hozzáadva az átvétel napjáig folyó kamatok. A 4 % -os címletekre aláíróknak ápril 7-étől kezdve szabadságában áll 5 % óvadék letétele mellett a jegyzett címleteket jul. 1-ig bármikor átvenni. Az aláírás felhívás egyik figyelemreméltó pontozata szerint minden egyes kicserélési helynek fenn van tartva a jog a határidő — márczius 26, 27 és 28 — lefolyta előtt a kicserélésre történő aláírásokat visszautasítani, mihelyt a 4 százalékos aranyjárdék kötvényekből az illető aláírás hely részére ily aláírások céljára átutalt összeg ki van meritve.

Ezt különösen figyelmébe ajánlhatik a hatszázalékos járdékok birtokosainak, mert ha idejekorán nem jelentkeznek, címleteiket már nem fogadják el kicserélésre, a mi pedig nagy hátrányukra lehet, mert a 4 % -os aranyjárdék mai aránylag alacsony árfolyama mellett a kicserélés már 1/2 százalék haszonélvezetet nyújt, a mi a 4 % -os aranyjárdéknak a határidő lejártáig kétségtelenül bekövetkező emelkedése mellett még fokozódni fog. Míg a kicserélés elmulasztása esetén a 6 % -os címletek kisorsolásánál ez a nyereség nemcsak hogy elesik, hanem a 4 % -os címleteket akkor már kétségtelenül csak magasabb árfolyamon lehet majd beszerezni. A készpénzfizetés mellett történő aláírások is, még csak a mai árfolyamot véve alapul, szintén nagyon szép árfolyam-nyereséget biztosítanak az aláíróknak. A készpénzfizetés mellett történő aláírások is minél előbb teljesítendőek, mert minden egyes aláírás helynek fenn van tartva a jog a készpénzfizetés ellenében történő aláírást a határidő lejártá előtt bezárni. Reméljük, hogy a magyar tőkepénzesek is nagy számban fel fogják használni az alkalmat, hogy most olcsó áron jussanak e kötvényekhez, nehogy ezt később, midőn már a külföld a nagyobb és könnyebben elérhető nyereséget kiaknázza, másodkézből legyenek kénytelenek beszerezni.

K Ö Z L E K E D É S.

A közlekedésügyi miniszterium újjászervezése f. évi ápril 1-én összes részleteivel együtt életbe lép. E szervezés értelmében az eddig főnállott vasuti és gőzhajózási főfelügyelőség teljesen megszűnik és azok a teendői, melyek állami építkezésekre vonatkoznak, a magyar államvasutak igazgatóságára, azok a teendői pedig melyek a vasuti építkezések főfelügyeletére, továbbá a garantított vasutak és a magyar államvasutak üzleti életére vonatkoznak, a miniszterium önálló vasuti osztályára lesznek bízva.

V E G Y E S E K.

Személyi hírek. Vilmos német császár születésnapjának ünnepére Berlinbe fog érkezni a szász király, a badeni nagyherceg pár továbbá számos német herceg. — Baker pasát, kit pár év előtt egy vasuti kupéban elkövetett erkölcstelen merényletért csufosan fosztottak meg őrnagyi rangjától, legujabban tanusított vízéségeért visszavették az angol hadseregbe, altábornagyi ranggal; Baker mellett legkivált a hölgyek emeltek szót. — Lajos bajor herceg a királyné testvére, 16-án Bécsből Münchenbe utazott; az a terv, hogy a herceg is Wiesbadenbe megy a fölséges asszonynyal, nem valósult. — Blum pasa hazánkfiát, ki az egyiptomi pénzügyminiszterium államtitkára, az angol királynő a harmadosztályu Bathrenddel tüntette ki. — Lajos Viktor főherceg, báró Mondel tábornagynagy főhadsegéd az uralkodó négy szárnysegédével, báró Nopcsa a királyné főudvarmestere, gróf Bombelles a trónörökös főudvarmestere és számos udvarbeli márcz. 15-án jelen voltak Kundrat József, a király komornyikjának temetésén. — Károlyi Sándor grófnak márcz. 18-án képviselőház ülésén igen számos aláírással ellátott ívet nyújtott át Sándor-napja alkalmából. — Osztrovszky József kuriai bírónak, mint a szabadságharc egyik jeles bajnokának, az aradi polgári dalegyesület nevenapja alkalmából üdvözlő táviratot küldött. — Forld W. londoni egyetemi tanár, ki már mintegy 10 nap óta tartózkodik Budapesten, 18-án délelőtt meglátogatta a nemzeti muzeumot és az ötvösmű-kiállítást. Forld utazásáról terjedelmes leírást fog közzétenni, melyben Magyarország fővárosának nagyobb tér van szánva. — Li-Fong-Pao kínai követ Bécsből állandó állomáshelyére Berlinbe utazott, hova felesége Li-Fu-Jen már a követ fiunei időzése alatt visszatért. — Lobanov herceg bécsi orosz követ magánügyek rendezése miatt pár hétre Pétervárra utazott. — Gróf Lónyay Menyhért, kiról az a hír terjedt el a mult ősszel, hogy gyógyíthatatlan vesebajban szenved, márcz. 19-én Abbaziából felüdülve érkezett vissza Bécsbe. — Kálnoky Dénes grófn Antal Géza tanár lithotripsiát hajtott végre jó sikerrel, a beteg narkotizálása, melyet maga kívánt, s melynek hatásától az orvosok félték, nem volt a grófra káros. — Lessepset a szuezi csatorna megalkotóját az edinburghi egyetem tiszteletbeli jogtudorrá nevezte ki. — Madarassy Pál, a pénzügyi bíróság elnöke oly súlyos beteg volt a napokban, hogy életét is féltették. Mint örömmel értesülünk márcz 20-án jobban lett, s végleges fölgyógyulása már csak napok kérdése. — Ráth Imrének, Ráth Károly főpolgármester Teheránban f. évi január 3-kán elhunyt fiának holtteste hazaszállítatván, e hó 23-án d. u. 5 órakor tétetett örök nyugalomra. — Szilvicsky Tivadar tehetséges magyar szobrász növendék Münchenben elhunyt. — Dr. buzitai Imre Antal miniszterelnöki fogalmazó e hó 16-án vezette oltárhoz Gyöngyös-Patán ivachnófalvi Rády Jozefine kisasszonyt, ivachnófalvi Rády Endre országgyűlési képviselő s földbirtokos leányát. — Tallián Béla Torontálmegye alispánja, mint a Torontál írja, jegyet váltott Baics Mária kisasszonnyal.

Fölhívás a t. olvasóközönséghez!

A «Szemle» a magyar uri-osztály egyetlen oly közlönye, mely legfőképen az előkelő intelligencia, magyar gentry érdekeit törekszik előmozdítani.

A **Szemle** harmadfélvire terjedő hetilap, illusztrált sport, **gazdasági**, katonai, egyházi, társadalmi és «**Heti szemlék**» című vegyes rovatokkal, megjelenik hetenkint kedden. Szerkesztők:

Gróf Zichy Imre és Gróf Kreith Béla.

Előfizetési ára a „Szemlének“ félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr. Küldemények a „Szemle“ szerkesztőségének: Budapest, lövész-utca 5. sz. czimzendők.

A Szemle egyszersmind a nemzeti önállóságnak, az ősi erkölcsöknek, a hazafiui erények előmozdításának és a divatosan fölkapott önző irány rosszalásának és leküzdésének bátor, önálló hirdetője kíván lenni. E célok elérhetésének előmozdítását az igen tisztelt olvasók intelligensebb részétől várjuk. — Fölkérjük a hazafiasan gondolkodó előkelőbb közönséget, hogy lapunkat s ez által hasznos törekvéseinket támogassák.

Társadalmi, katonai egyházi stb. rovatunk a napirenden levő fontosabb kérdések megvitatására tér nyit minden intelligens írónak. **Irodalmi rovatunk** csak a jelesebb erőktől közöl kiválóbb érdekű dolgokat. — **Sport-rovatunk** az eddigiekhez hasonló eredeti cikkeken kívül gondosan összeállított heti szemlét nyújt a bel- és külföld minden sportjáról és vadászati eseményeiről, a Sportegylet és orsz. vadászati védegyelet körében fölmerülő dolgokról. — **Gazdasági rovatunk** különösen a nagyobb birtokosokat érdeklő gazdasági cikkeket, illusztrációkat és gazdasági heti szemlét közöl sok apró, de hasznos tudnivalókról. — «**Heti szemlék**» című rovatunk a legérdekesebb, mert bő és részletes tájékozást nyer ez apró rovatokból mindenki, de különösen azok, kik nem szokták idejük legnagyobb részét a hazai és külföldi sok lap olvasásával tölteni, s mégis óhajtanak a főbb és érdekesebb hazai, európai és világeseményekről legalább kivonatos ismertetést olvasni. **Heti szemlék** című rovatunkban megtalálhatni minden fontosabb eseményt az udvar, a törvényhozás, **egyház**, hadsereg, az egyletek, a nemzeti és országos kaszinó, a tudomány, irodalom és művészetek, a színház, a zene, a közlekedés és kereskedelem, a divat és a politika, stb. köréből.

A 13-ik szám megjelenéseig irtak a Szemlébe:

Alapi Salamon Tódor, Balassa Béla, Balázs Sándor, Bárczay N., gróf Bethlen N., Buda Ádám, Chernel István, Déri Gyula, főt. Dvorzsák János, («Egyház» rovatunk vezetője), **gróf Eszterházy Pál, Dr. Graul József** (zenekritikus), **Hanvay Zoltán, Katona Béla** («Hadsereg» rovatunk vezetője), **báró Kemény Béla, Dr.**

Koroda Pál, gróf Kreith Béla (főszerkesztő), **Lakatos Károly, gróf Majláth S., Mikszáth Kálmán, Orczy Gyula, Porzolt Kálmán, Reviczky Gyula, Szentiványi E., legif. gróf Teleky Sándor, Vajda János, Varnay B. Sándor, ifj. báró Vay Miklós, gróf Zay Miklós** (Párisból), **gróf Zichy Imre, stb. stb.**

Az egyletek, társulatok tagjai, a kaszinók és vendéglők látogatói, igen sokat tehetnek lapunk érdekében az által, ha a Szemle tartását az illető helyeken elrendelik, kívánják vagy kieszközik; és ha a föntemplített helyeken előfizetnek a Szemlére, lehetővé válik az olvasó közönségnek egy olyan sokoldalú és tartalmas lapot adni, a milyen eddigelé magyar nyelven még nem jelent meg.

A **Szemle** terjesztése végett máig minden számból sok ezer mutatványt küldtünk és **országunk előkelőbbjeinek** megküldtük a Szemlének minden megjelent számait máig, s küldjük tovább is azon reményben, hogy a magyar uri osztály igazi organumát pártolni és terjeszteni fogják.

A Szemle eddigi számaiban nem fektettünk kellő súlyt a **Nővilág** című rovatunkra, melyben nemcsak divat, multság, stb. de hölgyeinket érdeklő sok hasznos érdekes dolgokat fogunk közölni. Reméljük azonban, hogy közleményeinket országunk leelőkelőbb hölgy közönsége viszonozza azzal, hogy agítál lapunk terjesztése körül. **Ha ezt** megnyerjük, akkor győzelmünk biztos.

Lapunk terjesztése s e kezdővállalat megszilárdításának fáradságos munkája annyira lekötötték minden figyelmünket és igénybe vették összes erőinket, hogy bizony előkelő derék olvasóink és előfizetőinkől szives elnézéseket várva, kérjük egyuttal, hogy bennünket s e hazafias kezdő vállalatot nagybecsü támogatásukba részeltetni kegyeskedjenek.

Hasonszenvi állat gyógyszerár

beteg háziállatok gyógykezelésére
24 hasonszenvi gyógyszerrel, ára 3 frt.

Utasítás ehhez:

Böhm C. L. rövid utasítás a háziállatok hasonszenvi gyógykezelésére ára 40 kr.

— Szállítás postai utánvét mellett —

MOLL A.

gyógyszerész és udvari szállító által

Bécsben, Tuchlauben 6.

Kimerítő képes árjegyzék hasonszenvi gyógyszerárakról egyes gyógyszerekről és az idevágó irodalomról ingyen és bérmentve küldetik.

